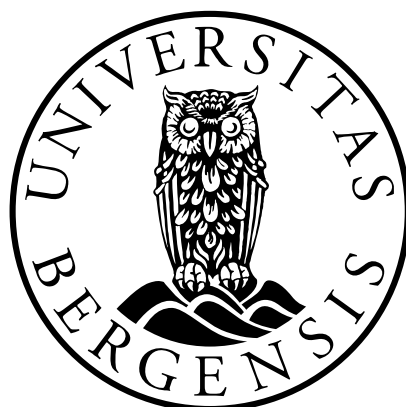

Aksjeloven §§ 3-4 og 3-5

Hvordan skal styremedlemmer i oljeservicebransjen forholde seg til aksjeloven §§ 3-4 og 3-5 i dagens nedgangstider?

Kandidatnummer: 136

Antall ord: 14803

JUS399 Masteroppgave

Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

[01.06.2016]

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	4
1.1 Tema og problemstilling.....	4
1.2 Bakgrunn for tema og problemstilling samt sentrale hensyn.....	4
1.3 Oljeservicebransjen.....	7
1.4 Avgrensninger.....	8
1.5 Rettskildebildet.....	9
1.6 Fremstillingen videre.....	10
2. Styret.....	11
3. Aksjeloven § 3-4. Krav om forsvarlig egenkapital og likviditet.....	13
3.1 Innledning.....	13
3.2 Egenkapital.....	15
3.2.1 Innledning.....	15
3.2.2 Hva menes med reell egenkapital?.....	16
3.2.3 Hvordan skal styret gå frem for å vurdere selskapets reelle egenkapital?..	17
3.3 Likviditet.....	18
3.3.1 Innledning.....	18
3.3.2 Hvordan skal styre gå frem for å vurdere selskapets likviditet?.....	18
3.4 Forsvarlighetskravet.....	20
3.5 Til enhver tid.....	24
4. Aksjeloven § 3-5. Styrets handleplikt ved tap av egenkapital.....	25
4.1 Innledning.....	25
4.1.1 Når inntreer handleplikten?.....	26
4.1.2 Når bortfaller handleplikten?.....	28
4.2 Vilkår for handlepliktene.....	29
4.2.1 Handleplikt hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig...29	
4.2.2 Handleplikt hvis det må antas at egenkapitalen er under halve aksjekapitalen.....	30
4.3 Innholdet i styrets handleplikt etter aksjeloven § 3-5.....	32
4.3.1 Innledning.....	32
4.3.2 Styrebehandlingsplikten.....	32

4.3.2.1 Saksbehandlingsregler.....	34
4.3.3 Innkalling av generalforsamling.....	35
4.3.4 Redegjørelsesplikten.....	37
4.3.5 Tiltaksplikten.....	37
4.3.5.1 Har styret selv kompetanse til å iverksette tiltak?.....	39
4.3.5.2 Må generalforsamlingen alltid innkalles?.....	40
4.3.5.3 Hvilke handlingsalternativer har styret dersom generalforsamlingen ikke etterkommer styrets forslag til tiltak.....	42
4.3.6 Oppløsning.....	44
5. Konsekvenser av å ikke oppfylle handleplikten.....	45
5.1 Erstatningsansvar.....	45
5.1.1 Innledning.....	45
5.1.2 Erstatningsmessig skade.....	47
5.1.3 Ansvarsgrunnlag – culpaansvar.....	47
5.1.4 Årsakssammenheng.....	49
5.2 Straffeansvar.....	50
5.3 Hvordan unngå ansvar.....	50
6. Avsluttende bemerkninger.....	51
7. Kilder.....	53
7.1 Lover.....	53
7.2 Forarbeider.....	53
7.3 Rettspraksis.....	53
7.4 EU – direktiv.....	54
7.5 Litteratur.....	54
7.5.1 Bøker.....	54
7.5.2 Artikler.....	55
7.5.3 Utredninger.....	56
7.6 Annet.....	56

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

I denne avhandlingen skal det gjøres rede for innholdet i aksjeloven §§ 3-4 og 3-5. Problemstillingen som reises er hvordan styremedlemmer i oljeservicebransjen skal forholde seg til aksjeloven § 3-4 og § 3-5 i dagens nedgangstider.

Lov om aksjeselskaper 13. juni 1997 nr. 44 (asl.) gjelder aksjeselskaper jf. § 1-1 (1). Det følger av § 1-1 (2) at aksjeselskap er ”ethvert selskap hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser, udelt eller for deler som til sammen utgjør selskapets samlede forpliktelser, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov,” jf. § 1-1 (2).

Aksjeloven oppstiller regler for alle aksjeselskaper, uansett bransje, og bygger på en forutsetning om at ethvert selskap er et eget rettssubjekt. Aksjeselskaper som er en del av et konsern må selv opptre i henhold til kapitalreglene i aksjeloven¹, og har ingen plikt til å hjelpe andre selskaper i konsernet. Det kan likevel tenkes at annet følger av avtale eller garantier.

Aksjeloven § 3-4 stiller et krav om forsvarlig egenkapital og likviditet; Aksjeselskaper skal til enhver tid ha en egenkapital og likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet. Dersom egenkapitalen er lavere enn forsvarlig eller under halve aksjekapitalen, oppstiller aksjeloven § 3-5 en handleplikt for styret.

Overtredelse av styrets plikter kan medføre både erstatnings – og straffeansvar, jf. §§ 17-1, 19-1 og 19-2.

1.2 Bakgrunn for tema og problemstilling samt sentrale hensyn

Aksjelovgivningen har i lang tid oppstilt regler til beskyttelse av selskapskapitalen, men et lovfestet krav om forsvarlig egenkapital var nytt i aksjeloven av 1997. Den tidligere aksjeloven fra 1976 hadde i §§ 12-1 til 12-3 regler om reservefond. Hovedformålet med

---

¹ Aarbakke mfl., (2012) punkt 1.3 i kommentaren til kapittel 3.

bestemmelsene var å tvinge frem en økonomisk styrking av selskapet.² Etter reglene om reservefond skulle en del av overskuddet holdes tilbake i selskapet. Plikten til å avsette midler til reservefond gjaldt inntil den bundne egenkapitalen var like stor som gjelden. Da ble selskapet ansett som tilstrekkelig styrket.³ Videre fremgår det også av Kongeparkdommen i Rt-1996-672, at det nok gjaldt et krav om forsvarlig egenkapital før § 3-4. I dommen uttaler Høyesterett at "[a]ksjekapitalen i selskapet var på 50 000 kroner. Som eneste egenkapital ville dette åpenbart vært utilstrekkelig".

Når aksjeselskap og allmennaksjeselskap ble regulert i egne lover i 1997 anså lovgiver det nødvendig å lovfeste et krav om forsvarlig egenkapital. Bakgrunnen for bestemmelsen var blant annet at kreditorvernet var for dårlig.⁴ Konkursstatistikken for aksjeselskaper var økende og kreditors dekningsgrad ble stadig lavere. Reglene om reservefond ble erstattet med det skjønnsmessige kravet til forsvarlig egenkapital i lovens § 3-4 og handleplikt ved tap av egenkapital i § 3-5. Til forskjell fra de tidligere reglene om reservefond stiller reglene i §§ 3-4 og 3-5 materielle krav til selskapet kapitalgrunnlag som står i forhold til virksomheten i det enkelte selskapet.⁵

Aksjeloven §§ 3-4 og 3-5 er en del av aksjelovens regler om selskapskapitalen. Selskapskapitalen kan defineres som selskapets egenkapital. Den kan bestå av aksjekapital, andre midler som aksjeeierne har skutt inn i selskapet og midler som selskapet kan ha tjent inn gjennom sin virksomhet.

Aksjeloven §§ 3-4 og 3-5 ivaretar flere og til dels kryssende hensyn. Sentrale hensyn er hensynet til selskapet, aksjeeier og kreditor.

Hovedbegrunnelsen for kapitalvernreglene er å sikre kreditorenes interesse i å ha selskapskapitalen som dekningsobjekt.⁶ Når selskapsdeltakerne ikke hefter utover aksjeinnskudd, jf. ansvarsbegrensningen i aksjeloven § 1-2, er selskapskapitalen eneste dekningsgrunnlag for kreditorer som ikke har sikret seg ved pant eller annen sikkerhet. Et aksjeselskap skal i dag ha en aksjekapital på minst 30 000 kroner, jf. § 3-1 (1). Det beskjedne kravet til minste aksjekapital medfører at aksjekapitalen har liten reell betydning for kreditorvernet. Mange aksjeselskaper velger imidlertid å ha en høyere aksjekapital.

---

² Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) s. 184-185.

³ Knudsen m.fl. (2009) s. 54.

⁴ Knudsen m.fl. (2009) s. 54.

⁵ Knudsen m.fl. (2009) s. 54.

⁶ Knudsen m.fl., (2009) s. 12.

Aksjeloven krever ikke at aksjekapitalen skal stå urørt, men tillater at den kan brukes til å dekke utgifter så snart selskapet er stiftet, herunder stiftelseskostnader, jf. § 2-5 (1).

Aksjekapitalen kan følgelig være tapt før driften kommer skikkelig i gang.

For aksjeeierne vil formålet med å investere i aksjeselskap være at investeringen skal gi økonomisk avkastning, jf. § 2-2 (2). Ønsket om avkastning tilsier at aksjeeierne gis størst mulig frihet til å råde over selskapskapitalen, men samtidig må det oppstilles regler til beskyttelse av den enkeltes rett til økonomisk utbytte og regler som hindrer at selskapskapitalen blir brukt til formål som ikke er selskapsfremmende.⁷ Videre er selskapskapitalen grunnlaget for den virksomheten selskapet skal drive, slik at det er i aksjeeiernes interesse av at denne er tilstrekkelig.⁸

Hensynet til selskapsinteressen er mer flytende, og det er ikke gitt at begrepet alltid har samme innhold.⁹ Grovt og upresist kan man si at begrepet omfatter de hensyn beslutningsorganene må ivareta. Det kan blant annet være hensynet til aksjeeierne, kreditorer, ansatte, medkontraahenter, lokalsamfunnet og andre samfunnsinteresser.¹⁰ Et sentralt element i selskapsinteressen er vinningsformålet. Vinningsformålet er todelt og innebærer at virksomheten skal generere overskudd og at overskuddet skal tilfalle aksjonærene, jf. forutsetningsvis §§ 1-1 (3) nr. 2, 2-2 (2) og 5-20 (1) nr. 5.

Kapitalvernbestemmelsene i aksjeloven §§ 3-4 og 3-5 har fått økt betydning de senere årene. En faktor som kan tenkes å ha bidratt til det er to lovendringer i aksjelovgivningen. Fra 1. januar 2012 ble kravet til minste aksjekapital endret fra 100 000 kroner til 30 000 kroner, jf. endringslov 16. desember 2011 nr. 63. Formålet med lovendringen var todelt. På den ene siden ønsket lovgiver å stimulere til økt nyskaping og flere nyetableringer. På den andre siden ønsket man å gjøre den norske aksjeselskapsformen mer konkurransedyktig, først og fremst for å redusere fordelene med å velge selskapsformen norsk filial av utenlandske selskaper (NUF). NUF er altså ikke et norsk aksjeselskap, men en norsk filial av et utenlandsk selskap, som er underlagt aksjelovgivningen i stiftelseslandet.¹¹ I England har man kunnet opprette aksjeselskap, Private Limited Company (Ltd), med en minsteaksjekapital på bare 1

---

⁷ Knudsen m.fl., (2009) s. 12.

⁸ NOU 1996: 3 s. 38

⁹ Aarum (1994) s. 365.

¹⁰ Truyen (2004) s. 311.

¹¹ Woxholth (2014) s. 90.

pund.¹² Selskapsformen ble et enkelt alternativ når kravet til aksjekapital tidligere var på 100 000 NOK. Utfordringen ble at useriøse aktører fikk et nyttig redskap gjennom NUF – ordningen. Erfaringer fra blant annet Skatteetaten og erfarne bostyrere viser at det er betydelig kriminalitet knyttet til selskapsformen.¹³ Misbruken av NUF – ordningen har medført at selskapsformen har fått et dårlig rykte og slitt med økende mistillit fra blant annet banker, leverandører og kunder. Det finnes likevel seriøse aktører som har organisert seg som NUF. Et eksempel er forsikringsselskapet IF.

Videre ble utbyttereguleringene endret ved lov 14. Juni 2013 nr. 40. Aksjeselskaper kan nå dele ut utbytte også i tiden etter årsskifte, før det er fastsatt årsregnskap for forrige regnskapsår, jf. § 8-2 a. Tidligere kunne man risikere å måtte vente inntil 18 måneder før man fikk tilgang til overskuddet. Lovendringen medfører at kravet om forsvarlig egenkapital i § 3-4 vil stå mer sentralt i spørsmål om utdeling, og det stilles større krav til styrets vurdering av hva som vil være forsvarlig utdeling av utbytte.¹⁴

I tillegg til lovendringene har fall i oljeprisen medført at mange selskaper har fått økonomiske vanskeligheter, og det har oppstått spørsmål om aksjeloven §§ 3-4 og 3-5 er overholdt.¹⁵

1.3 Oljeservicebransjen

Når denne fremstillingen knytter problemstillingen til oljeservicebransjen er det fordi det antas at fallet i oljeprisen vil gi §§ 3-4 og 3-5 økt aktualitet for styrer i oljeservicebransjen. En nyere undersøkelse som omfatter 1113 oljeserviseselskaper i Norge, viser at omsetningen for disse selskapene vil falle med mer enn 80 milliarder kroner i 2016 sammenlignet med 2015.¹⁶ Undersøkelsen anslår at bunnen ikke er nådd, men anslagene for 2016 er mer usikre enn noen gang.

Oljeservicebransjen kan defineres som selskaper som leverer ulike olje – og gassrelaterte produkter eller tjenester til oljeselskapene.¹⁷ Det kan for eksempel være utleie av utstyr eller

---

¹² Woxholth (2014) s. 91.

¹³ Økokrim (2008-2009) s. 37.

¹⁴ Prop. 111 L (2012-2013) s. 59.

¹⁵ Bråthen, Styremedlem og aksjonær s. 186.

¹⁶ Ernst og Young (2015) s. 29.

¹⁷ Wikipedia.

tjenester til leting, utbygging, vedlikehold og boring av olje. Men også leverandører av cateringtjenester, verneutstyr og regnskapstjenester kan falle inn under oljeservicebransjen, dersom mottaker av tjenesten er en aktør i oljebransjen. Den aktivitet oljeselskapene selv står for faller utenfor oljeservicebransjen. Oljeselskapene driver hovedsakelig med leting, utvinning og fordeling av petroleum, herunder råolje, naturgass, bensin og andre petroleumsprodukter.

Oljeservicebransjen er konjunkturutsatt, og er særpreget ved at bransjen raskt kan gå fra det ene ytterpunktet til det andre. Fra 2010-2014 økte inntektene med 42,8 % og antall ansatte med 22,4%, men i siste halvår av 2014 falt oljeprisen fra \$ 115 fatet til rundt \$ 50 fatet.¹⁸ Prisfallet har medført økonomiske utfordringer for mange oljeserviceselskaper.

En utfordring for styremedlemmer og andre som må forholde seg til aksjeloven § 3-4 og § 3-5 er at bestemmelsene er skjønnsmessig utformet, og at det derfor kan være vanskelig å forstå hva som faktisk kreves etter bestemmelsene. Det vil derfor være hensiktsmessig å fastlegge innholdet i §§ 3-4 og 3-5.

1.4 Avgrensninger

Fremstillingen avgrenses for det første mot allmennaksjeloven. Aksjeloven og allmennaksjeloven er tilnærmet like, slik at det som fremgår her hovedsakelig også vil gjelde for allmennaksjeselskaper. Når aksjeloven velges fremfor allmennaksjeloven, eller en behandling av begge lovene, er det fordi aksjeselskaper er den mest brukte selskapsformen i næringslivet i Norge, og den selskapsformen som har flest konkurser.¹⁹

Videre avgrenses fremstillingen til å behandle styret. Denne avgrensningen henger fint sammen med § 3-5 som direkte retter seg mot styret.

Tema og problemstilling vurderes under forutsetning om fortsatt drift. Situasjoner der det er mest sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet vil derfor ikke bli behandlet.

---

¹⁸ Ernst og Young (2015) s. 9.

¹⁹ NOU 1992:29 s. 37.

1.5 Rettskildebildet

Aksjeloven utgjør det primære rettsgrunnlaget, og må tolkes basert på alminnelige tolkningsprinsipper.

Forarbeidene til aksjeloven vil brukes til å tolke de aktuelle bestemmelsene. Det finnes to sett av forarbeider til aksjeloven og allmennaksjeloven. Etter at utvalget hadde begynt å utforme en felles lov, fant Odelstinget ut at de ønsket å regulere aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper i hver sin lov.²⁰ Når det foreligger to sett forarbeider, går de siste foran de første ved motstrid. De første forarbeidene er i prinsippet ikke forarbeider, men vil i praksis tillegges stor vekt²¹ da det følger av de siste forarbeidene at man ønsket å bygge på det arbeidet som ble gjort i de første forarbeidene.²²

Høyesterett har per dags dato ikke behandlet overtredelse av §§ 3-4 og 3-5. Når Høyesterett ikke har tatt stilling til anvendelsen av §§ 3-4 og 3-5, vil innholdet i bestemmelsene ikke være endelig avklart.²³ Underrettspraksis har imidlertid behandlet bestemmelsene i forbindelse med erstatningssøksmål, hvilket er naturlig når §§ 3-4 og 3-5 ikke har egne sanksjonsbestemmelser. Underrettspraksis har ikke samme rettskildemessige verdi som høyesterettsdommer, men kan gi en oversikt over rettskildebilde samt belyse hvilke momenter domstolen legger vekt på. I de sakene som har vært oppe for domstolene har det ikke vært særlig tvilsomt at handleplikten er overtrådt. Vilkårene er derfor ikke behandlet spesielt inngående, så bidraget er begrenset.

Lov, forarbeider og rettspraksis vil suppleres med juridisk teori. En sentral og grundig artikkel om oppgavens tema er ”Aksjeloven og allmennaksjeloven § 3-4 og § 3-5”, av Elin Mack Løvdal.

I tillegg til norske rettskilder vil internasjonale rettskilder være relevante for denne fremstillingen. EUs selskapsrett er omfattet av EØS – avtalen, jf. EØS-avtalen art. 77 og 119. Norge er bundet av EUs selskapsdirektiver når det gjelder allmennaksjeselskaper, men aksjeloven og allmennaksjeloven har likelydende bestemmelser og må derfor forstås

---

²⁰ NOU 1996:3 s. 12.

²¹ Løvdal (2003) s. 476 som henviser til Andenæs (2009) s. 6-7.

²² NOU 1996:3 s. 12.

²³ Løvdal s. 476

likt.²⁴ Et direktiv kjennetegnes ved at det er bindende når det gjelder det tilsiktede mål, men nasjonale myndigheter kan bestemme form og midler for gjennomføringen, jf. EØS-avtalen art.7. For denne fremstillingen er det EUs annet selskapsdirektiv (opprinnelig direktiv 77/91/EØF, nå Rdir. 2012/30/EU), også kalt kapitaldirektivet, som er av interesse. Kapitaldirektivet har til formål å harmonisere reglene om selskapsstiftelse, samt reglene om beskyttelse og bevaring av selskapskapitalen, og oppstiller en handleplikt i art. 19.

I tillegg til EUs selskapsrett er svensk og dansk rett relevant for fremstillingen. Aksjeloven fra 1976 var et resultat av et nordisk samarbeid. Selv om aksjeloven av 1997 ikke viderefører dette samarbeidet er innholdet i vesentlig grad det samme som forgjengeren, slik at svenske og danske rettskilder har rettskildemessig interesse.

Svenske og danske rettskilder ”bør imidlertid anvendes med en viss forsiktighet, siden de nordiske land på enkelte områder har ulike tradisjoner og bakgrunnsrett som kan innebære at reglene tolkes forskjellig selv om de har lik utforming. Dessuten har utviklingen siden de nordiske aksjelover ble vedtatt på midten av 1970-tallet, i adskillig grad fjernet lovene fra deres felles utgangspunkt. Under det revisjonsarbeid som ledet frem til de to gjeldende aksjelovene, hadde tanken om nordisk enhet ikke påviselig betydning. Uansett dette er det fremdeles i mange kapitler klare spor etter det tidligere nordiske samarbeid.”²⁵

1.6 Fremstillingen videre

Fremstillingen er i det følgende inndelt i fem deler, fra punkt to til seks.

I punkt to gis det en redegjørelse av selskapsorganet styre. Fremstillingen er ikke uttømmende, men skal likevel gi et grunnlag for tolkningen av styrets plikter etter §§ 3-4 og 3-5.

I punkt tre behandles aksjeloven § 3-4 og kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet.

---

²⁴ Rt-2011-181 avsnitt 70.

²⁵ Aarbakke m.fl., (2012) punkt 2 avsnitt 7 i innledningen til aksjeloven og allmennaksjeloven.

I punkt fire behandles styrets handleplikt etter § 3-5. I tillegg til å gjøre rede for vilkårene i § 3-5 vil det stilles spørsmål ved om styret selv kan iverksette tiltak for å gjenopprette en forsvarlig egenkapital og likviditet, om generalforsamlingen alltid må innkalles og hvilke muligheter styret har dersom generalforsamlingen ikke vedtar de tiltakene styret foreslår.

I punkt fem behandles styremedlemmers erstatnings – og straffeansvar, samt hva styremedlemmene kan gjøre for å beskytte seg mot ansvar. Fremstillingen er ikke uttømmende og straffeansvaret påpekes bare helt kort, da det ikke er like praktisk som erstatningsansvaret.

Til slutt kommer avsluttende bemerkninger i punkt seks.

2 Styret

Aksjeselskaper er pålagt å ha et styre med ett eller flere medlemmer, jf. § 6-1 (1). Styret skal først og fremst forvalte selskapet, men har også ansvar for å føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapet for øvrig og har opplysningsplikt overfor aksjonærer, kreditorer, ansatte, myndigheter og andre.²⁶

Styrets forvaltningsansvaret er regulert i § 6-12 og fastslås blant annet at styret skal holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og plikter, samt påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll, jf. § 6-12 (3). For å holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling må styret holde seg informert om markedsutviklingen og konkurranseforholdene innenfor selskapets virksomhetsområde.²⁷ Forvaltningsansvaret etter § 6-12 (3) må ses i sammenheng med §§ 3-4 og 3-5.

Det følger av § 6-14 (2) at saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller stor betydning ikke omfatter den daglige ledelse. Det følger implisitt av § 6-16 (3) at denne kompetansen faller inn under styrets forvaltningsansvar. Hva som etter selskapets forhold er

---

²⁶ Bråthen (2013) s. 152.

²⁷ Aarbakke m.fl., (2012) punkt 3.1 i kommentaren til § 6-12

av uvanlig art eller stor betydning vil i bero på et konkret skjønn, der virksomhetens art og størrelse er relevante momenter.²⁸

Selv om styret har et omfattende forvaltningsansvar, foreligger det begrensninger i styrets myndighet. Ekstraordinære forvaltningssaker tilhører styret, så fremt det ikke foreligger lov eller vedtekter som tilsier noe annet.²⁹ Spørsmål om vedtektsendring, jf. § 5-18, oppløsning av selskapet, jf. § 16-1, og beslutning om å fremme erstatningskrav mot selskapets tillitsvalgte, jf. § 17-3, er eksempler på spørsmål som hører inn under generalforsamlingen. Det er en naturlig følge av at generalforsamlingen er selskapets øverste myndighet, jf. § 5-1 (1).

Generalforsamlingen har som øverste myndighet også en alminnelig instruksjons- og omgjøringsmyndighet overfor styret.³⁰

Styret er bundet av selskapets vedtekter. Hvis den vedtaksfestede virksomheten går ut på å drive investeringsvirksomhet i eiendom har styret eksempelvis ikke kompetanse til å kjøpe statsobligasjoner. På den andre siden setter nødvendigvis ikke angivelsen av virksomheten i vedtektene strenge rammer for styret. I Rt-2003-696 fremgikk det av vedtektene at selskapet skulle drive med "skipsfart og dermed beslektet virksomhet samt investeringer og deltakelse i andre selskaper". Denne angivelsen av selskapets virksomhet ble ikke ansett å utelukke at selskapet drev med valutahandel. For Høyesterett var det sentralt at valutahandel kunne sikre selskapet mot risiko ved endringer i kursforholdet mellom to valutaer, som selskapets forretningsdrift var knyttet til. Videre har styret kompetanse til å selge alle selskapets eiendeler, så lenge den vedtaksfestede virksomheten videreføres.

I tillegg til å følge vedtektene må styret opptre i samsvar med selskapsinteressen.³¹ Hva selskapsinteressen omfatter er ikke klart, jf. punkt 1.2 ovenfor. Et utgangspunkt er at aksjeeierne ønsker å få avkastning for sine investeringer og at kreditorene vil ha betaling. Det er mer uklart hvilke andre interesser som er sentrale, og som styret kan være forpliktet til å ta i betraktning, og om det er enkelte hensyn som har forrang fremfor andre der ulike hensyn trekker i forskjellige retninger. Slike spørsmål vil kunne oppstå ved interessemotsetninger mellom selskapet og enkeltaksjeeiere, mellom aksjeeiere og selskapets ansatte eller mellom

---

²⁸ Aarbakke m.fl., (2012) punkt 2.1 i kommentaren til § 6-14.

²⁹ Aarbakke m.fl., (2012) punkt 1.6 i kommentaren til § 6-12.

³⁰ Woxholth (2014) s. 184.

³¹ NOU 1996:3 s. 38.

selskapet og selskapets kreditorer.³² Avgjørende må være en tolkning av den aktuelle bestemmelsen og vedtektene.

Hvis aksjeselskapet har daglig leder, plikter daglig leder å gi underretning om selskapets stilling, jf. § 6-15 (1), men styret eller det enkelte styremedlem kan også kreve at daglig leder gir styret en nærmere redegjørelse om bestemte saker, jf. § 6-15 (2). Selv om styret skal få og kan be om informasjon, har styret en selvstendig plikt til å utføre sine oppgaver. Det fremgår eksempelvis av § 6-12 (4) at styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Dette henger sammen med at styret står for selskapets forvaltning og at det er valgfritt å ha daglig leder hvis selskapet har en aksjekapital under 3 millioner, jf. § 6-2 (1).

Hvert enkelt styremedlem har en plikt til å påse at styret utfører sine oppgaver. Det fremgår ikke klart av styrebestemmelsene i aksjeloven som retter seg mot ”styret”, men følger av erstatningsbestemmelsen i § 17 – 1 (1), der pliktsubjektet er det enkelte ”styremedlem”.

3 Aksjeloven § 3-4. Krav om forsvarlig egenkapital og likviditet

3.1 Innledning

”Selskapet skal til enhver tid ha en egenkapital og en likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet”, jf. § 3-4.

Aksjeloven § 3-4 har en preventiv funksjon ved at den bidrar til at selskapets egenkapital og likviditet ikke blir uforsvarlig. I følge forarbeidene er formålet med bestemmelsen å gi ”selskapets ledelse en påminnelse og en oppfordring til å foreta fortløpende vurderinger av selskapets økonomiske stilling, og til å iverksette nødvendige tiltak”.³³ Dersom egenkapitalen og likviditeten skulle bli lavere enn forsvarlig har styret en lovbestemt plikt til å rette på

---

³² Aarbakke mfl., (2012) punkt 1.9 i kommentaren til § 6-12.

³³ Ot.prp.nr. 36 (1993-94) s. 68.

forholdet, jf. § 3-5 (1). Bestemmelsen er utformet som en rettslig standard, slik at bestemmelsens innhold vil kunne endre seg over tid, i tråd med samfunnsutviklingen.

Aksjeloven § 3-4 retter seg mot "selskapet". Ordlyden er vid, og må omfatte enhver som er tilknyttet selskapets ledelse. Det kan være generalforsamlingen, daglig leder, styret, eller bedriftsforsamlingen.

I aksjeselskap er det styret som er ilagt det overordnende ansvaret for selskapets forvaltning, jf. § 6-12. Det er derfor naturlig å anta at bestemmelsen primært retter seg mot styret. Det fremgår av forarbeidene at det vil "være en oppgave for selskapets ledelse å tilpasse virksomhetens art og omfang på en forsvarlig måte til det kapitalgrunnlag selskapet har. Dette er en viktig side av styrets alminnelige plikter når det gjelder forvaltningen av selskapet."³⁴ Ordlyden skal likevel også omfatte generalforsamlingen.³⁵

Det kan stilles spørsmål om ikke også andre kan ha ansvar etter bestemmelsen, men dette spørsmålet faller utenfor denne oppgavens, som er avgrenset til å behandle styret.

Det overordnede spørsmålet knyttet til aksjeloven § 3-4 er hvilke plikter bestemmelsen pålegger styret.

Aksjeloven § 3-4 innebærer ikke noen uttrykkelige plikter for styret. Det følger imidlertid av bestemmelsen at selskapet til enhver tid "skal" ha en forsvarlig egenkapital og likviditet ut i fra virksomhetens risiko og omfang. Ordlyden gir anvisning på et resultatkrav - styret plikter å sørge for at egenkapitalen og likviditeten er forsvarlig til enhver tid.³⁶ Det vil tas stilling til hvilke plikter § 3-4 pålegger styret ved å foreta en tolkning av bestemmelsens vilkår.

---

³⁴ NOU 1996: 3 s. 38.

³⁵ Prop. 111 L (2012-2013) s. 75 og Andenæs (2006) s. 418.

³⁶ Løvdal (2003) s. 502.

3.2 Egenkapital

3.2.1 Innledning

Aksjeselskaper skal til enhver tid ha en forsvarlig ”egenkapital”, jf. § 3-4. Spørsmålet er hva aksjeloven her mener med ”egenkapital”.

Med egenkapital menes differansen mellom selskapets eiendeler og gjeld.³⁷

Egenkapitalen kan være positiv eller negativ. Hvis eiendelene er større enn selskapets forpliktelser har selskapet en positiv egenkapital. Motsatt er egenkapitalen negativ hvis selskapets forpliktelser er større enn selskapets eiendeler. Alle selskapets eiendeler er finansiert ved egenkapital eller gjeld. Summen av selskapet eiendeler vil alltid være tilsvarende summen av egenkapitalen og gjelden.

Det er flere måter å verdsette eiendeler og gjeld på. Det medfører at ”egenkapital” ikke er en presis størrelse. Med egenkapital kan det menes den balanseførte egenkapitalen som følger av regnskapet, reell (verdijustert) egenkapital eller en mer sammensatt vurdering av selskapets kapitalgrunnlag.

Ordlyden i § 3-4 gir ikke svar på hva som menes med egenkapital etter bestemmelsen. Egenkapitalbegrepet er heller ikke definert i aksjelovgivningen.

Det fremgår imidlertid klart av forarbeidene til aksjeloven at det er den reelle egenkapitalen som skal legges til grunn etter § 3-4.³⁸ Underrettspraksis og juridisk teori slutter seg til forarbeidene.³⁹

At det er den reelle egenkapitalen som er avgjørende etter § 3-4 medfører at aksjeloven ikke opererer med et konsekvent egenkapitalbegrep. I aksjeloven § 8-1, som regulerer utbytte, er

---

³⁷ Andenæs (2006) s. 417 og Woxholth (2014) s. 153.

³⁸ NOU 1996: 3 s. 102, Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 52 og Ot.prp.nr. 55 (2005-2006) s. 19-20.

³⁹ LB-2013-170795, Aarbakke m.fl. (2012) punkt 1.2 i kommentaren til § 3-4, Pedersen m.fl. (2014) s. 396, Bråthen (2013) s. 117 og Woxholth (2014) s. 155.

det den frie balanseførte egenkapitalen som er utgangspunktet for selskapets adgang til å utdele utbytte.⁴⁰ Aksjeloven § 3-4 kommer inn som en skranke for utdeling, jf. 8-1 (4).

3.2.2 Hva menes med reell egenkapital?

Med reell egenkapital menes selskapets virkelige verdier.⁴¹ At det er selskapets virkelige verdier som skal legges til grunn innebærer at styret ikke uten videre kan legge til grunn den egenkapitalen som følger av balansen i regnskapet. Det er således viktig å være klar over forskjellen på balanseført og reell egenkapital.

Regnskapsloven har et forbud mot oppskrivning av anleggsmidler, slik at det ofte vil foreligge et avvik mellom reell og balanseført egenkapital.⁴² Hvis selskapets eiendeler har steget i verdi etter ervervet, vil reell egenkapital overstige balanseført egenkapital. Eiendom kan tjene som eksempel for å illustrere forskjellen på balanseført og reell egenkapital. Eiendom kan ha en høyere virkelig verdi enn den verdien som fremgår av regnskapet. Regnskapet fanger nemlig ikke opp at eiendommen kan ha steget i verdi. Eiendommer avskrives etter at de er bokført i regnskapet, slik at den bokførte verdien reduseres tilsvarende avskrivningene. Det medfører at oljeserviceselskaper som har investert i eiendom potensielt kan ha en høyere reell egenkapital enn egenkapitalen som fremgår av regnskapet. Tilsvarende kan i utgangspunktet gjelde produksjonsutstyr og annet som avskrives i regnskapet, men i dagens marked er det mest naturlig å anta at disse formuesgodene vil ha en høyere bokført verdi enn reell verdi.

Regnskapslovens verdivurderingsregler gir selskapene mulighet til å ha både skjulte verdier og tap. Når det er selskapets reelle egenkapital som er avgjørende kan styret ta med eiendeler som ikke er regnskapsført og merverdier i eiendeler når de skal vurdere om selskapet har en forsvarlig egenkapital. På den andre siden kan man ikke legge til grunn den egenkapitalen som følger av regnskapet hvis realiteten er at formuesgode har en lavere verdi. Det kan være tilfellet om man ikke har foretatt avskrivninger.

---

⁴⁰ Aarbakke m.fl. (2000) Kommentartutgave, 2. utgave s. 591.

⁴¹ NOU 1996:3 s. 102

⁴² Woxholth (2014) s. 155

3.2.3 Hvordan skal styret gå frem for å vurdere selskapets reelle egenkapital?

Aksjeloven gir ikke veiledning på hvordan styret skal gå frem for å finne ut om selskapet har en reell egenkapital som er forsvarlig. Den reelle egenkapitalen fastsettes på grunnlag av den virkelige verdien av selskapets eiendeler og forpliktelser, uavhengig av regnskapsreglene.⁴³

Regnskapsreglene kan likevel være et utgangspunkt.⁴⁴ Det regnskapsmessige utgangspunktet er at egenkapitalen måles ut i fra de verdimålingsreglene som gjelder for eiendeler og forpliktelser.⁴⁵ Verdimålingsreglene for eiendeler og forpliktelser er regulert i regnskapsloven kapittel 5 om vurderingsregler. Etter regnskapsloven skal omløpsmidler verdsettes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi, jf. § 5-2. Anleggsmidler skal vurderes til anskaffelseskost, jf. § 5-3 (1). Med anskaffelseskost menes kjøpspris med tillegg av kjøpsutgifter, jf. § 5-4 (1).

Nå er det normalt ikke styret som fører regnskapet, men for å ta stilling til om selskapet har en forsvarlig egenkapital og likviditet må styremedlemmene kunne forstå hva som ligger bak de ulike regnskapstallene.

I forarbeidene til aksjeloven fremgår det at selskapet må ha grunnlag i en forsvarlig vurdering dersom de mener at selskapet har en egenkapital som er høyere enn den regnskapsførte.⁴⁶ Hva som menes med ”forsvarlig”, er ikke klart. Det må imidlertid kreves noe mer enn subjektive meninger eller synsing. Hvis styret skulle være i tvil om den reelle egenkapitalen, må de forholde seg til de lavere regnskapsførte verdiene.⁴⁷ Merverdier utover det som er balanseført egenkapital bør kunne dokumenteres eller sannsynliggjøres, for eksempel ved takster.⁴⁸ For at ikke – balanseførte merverdier skal tas i betraktning, bør det være merverdier utover det helt bagatellmessige.⁴⁹

---

⁴³ Andenæs (2006) s. 417.

⁴⁴ Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 52 og Løvdal (2003) s. 479.

⁴⁵ Pedersen m.fl. (2014) s. 81 og Andenæs (2006) s. 417.

⁴⁶ Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 52.

⁴⁷ Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 52.

⁴⁸ Bråthen (2009) s. 188.

⁴⁹ Bråthen (2009) s.188.

3.3 Likviditet

3.3.1 Innledning

Det er ikke bare egenkapitalen som må være forsvarlig i aksjeselskaper. Aksjeselskaper må også til enhver tid ha en forsvarlig ”likviditet” ut i fra risikoen ved og omfanget av virksomheten, jf. § 3-4.

Med likviditet menes generelt betalingsevne, det vil si selskapets evne til å møte sine kortsiktige forpliktelser ved forfall. Likvide midler er typisk penger eller andre formuesgoder som enkelt kan omgjøres til penger.

Likviditetsvilkåret ble innført i § 3-4 ved lov 14. juni 2013 nr. 40 i forbindelse med forenkling av aksjeloven. At styret har en plikt til å påse at selskapet også har en forsvarlig likviditet, ble i følge forarbeidene ansett å følge av styrets alminnelige plikt til å sørge for en forsvarlig forvaltning av selskapet.⁵⁰ Vilkåret var derfor først og fremst av “pedagogisk betydning”.⁵¹

3.3.2 Hvordan skal styre gå frem for å vurdere selskapets likviditet?

Når styret skal vurdere om selskapet har en forsvarlig likviditet vil det være naturlig å ta utgangspunkt i egenkapitalen og så påse at en tilstrekkelig andel av denne er likvid. I LA-2007-37537 oppstilte lagmannsretten utgangspunktet for likviditetsvurderingen som ”forholdet mellom lettere omsettelige eiendeler og kortsiktig gjeld”.

LA-2007-37537 gjaldt erstatningsansvar for styremedlemmer i et cateringselskap. I saken forelå det en rekke forhold som var relevant for likviditetsvurderingen. Selskapet hadde drevet videre med negativ egenkapital i flere år, og aksjekapitalen var tapt allerede i stiftelsesåret. Med negativ egenkapital og tapt aksjekapital valgte styret likevel å kjøpe driftslokaler med tilbehør til 4 700 000 kroner. Lånesummen ble finansiert med fremmedkapital. Den dårlige økonomien kommer frem på styremøtene, og det blir planlagt

---

⁵⁰ Prop.111L (2012-2013) s. 77.

⁵¹ Prop.111L (2012-2013) s. 77-78.

refinansiering av hovedlån og innskudd i form av ansvarlig lånekapital fra selskapets opprinnelige eiere, men ingen av delene blir fulgt opp. Økonomien bedret seg ikke, og revisor informerer styrets om handleplikten. Etter rettens mening gjorde disse forholdene at styremedlemmene måtte vært kjent med at selskapet hadde likviditetsproblemer. Alle styremedlemmene ble ansett erstatningsansvarlige.

Ettersom det ikke var særlig omtvistet at selskapet hadde en uforsvarlig egenkapital og likviditet går retten ikke inn i vilkårene i § 3-4 utover å si at det er den reelle egenkapitalen som er avgjørende, og at hva som er forsvarlig må bero på en konkret og skjønnsmessig helhetsvurdering. Det er derfor vanskelig å trekke argumenter ut av dommen utover de økonomiske forholdene som var av betydning for vurderingen. Dommen er riktignok fra før ”likviditet” ble innført i § 3-4, men likviditetsvilkåret er her en kodifisering av eldre rett.⁵²

En utfordring med likviditet, er at den er i konstant endring. Så lenge inntjening og forpliktelser går som normalt vil likviditeten ikke by på problemer. Problemet oppstår gjerne når det kommer store uventede forpliktelser eller markedssvingninger, som for eksempel erstatningsansvar eller store fall i råvarepriser, som oljeprisfallet.

Selskapets behov for likvide midler vil påvirkes av selskapets forpliktelser. I dagens marked har oljeserviceselskapene en økt risiko for at likviditeten reduseres til under et forsvarlig nivå. Inntektstap ved færre kontrakter, lav oljepris og produksjonsutstyr som går i opplag vil påvirke selskapenes likviditet. Hvis en kontrakt nærmer seg slutten og man ikke har nye i sikte kan det være behov for å foreta justeringer slik at selskapet får en høyere likviditet og på denne måten er i stand til å betjene sine faste utgifter etter hvert som de forfaller. I dagens marked vil eiendom kunne være enkelt omsettelig for oljeservicebransjen, mens produksjonsutstyr og lignende vil være vanskelig å få realisert til en god pris. I april 2016 ble eksempelvis et ultradypsvannsborekip solgt til ca. 15 % av dagens gjennomsnittlig bokførte verdi for en rigg i arbeid.⁵³ Det var riktig nok en rigg uten arbeid og et såkalt ”distressed sale” - et salg som gjennomføres uten at prisen blir mest avgjørende. Disse omstendighetene forklarer uansett ikke hele prisnedgangen.

---

⁵² Prop.111L (2012-2013) s. 77-78

⁵³ E24.

Når likviditet påvirkes av markedsendringer kreves det at styret handler dersom virksomheten blir rammet av omsetningsstopp eller stor omsetningsnedgang. Markedsendringer kan skje raskt, og det kan spørres hvor mye som kreves av styret når det gjelder fremtidige hendelser. Når § 3-4 ut i fra sin ordlyd har en preventiv funksjon, må svaret være at styret må opptre aktsomt ved å foreta en forsvarlig vurdering ut i fra det de vet på vurderingstidspunktet. Når det gjelder vurderinger knyttet til utviklingen i markedet må det blant annet tas stilling til om selskapet er uten oppdrag eller redusert mengde oppdrag for en forventet kortere periode, eller om det er en mer varig markedssvikt.

Et annet eksempel som kan påvirke likviditeten er utdelinger fra selskapet. Ved innførselen av likviditetsvilkåret var det et poeng å tydeliggjøre at selskapets likviditet må inngå i vurderingen av selskapets økonomiske situasjon.⁵⁴

I forbindelse med egenkapitalen ble det uttrykt i forarbeidene at; ”Dersom selskapets egenkapital etter det siste årsregnskapet er tilfredsstillende og det heller ikke i løpet av året inntreffer forhold som kan antas å ha vesentlig betydning for selskapets egenkapital, er det selvsagt ikke nødvendig for styret å foreta hyppige kontroller av egenkapitalen”.⁵⁵ Det er vanskelig å finne argumenter som tilsier at noe annet må gjelde for likviditeten. Utgangspunktet må derfor være at styret må handle dersom årsregnskapet ikke er tilfredsstillende eller det inntreffer forhold som påvirker eller kan tenkes å påvirke selskapets likviditet.

3.4 Forsvarlighetskravet

Egenkapitalen og likviditeten skal være ”forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet”, jf. § 3-4.

Kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet er skjønnsmessig og utformet som en rettslig standard, slik at vilkårenes innhold kan endres over tid. Det er derfor vanskelig å gi klare retningslinjer for vurderingen. Forsvarlighetskravet er først og fremst oppstilt for å beskytte selskapsinteressen, som verner både aksjonærer og kreditorer.⁵⁶

---

⁵⁴ Prop. 111L (2012-2013) s. 77-78.

⁵⁵ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 55.

⁵⁶ Rt-1993-1399 på s. 1404.

Ordlyden av ”forsvarlig” er vag, og hva som er forsvarlig vil være relativt, jf. ”risikoen ved og omfanget av virksomheten”. Egenkapitalen og likviditeten må balanseres opp mot den konkrete virksomhetens risiko og omfang. Hva som er forsvarlig egenkapital og likviditet må derfor bero på en konkret og skjønnsmessig helhetsvurdering.⁵⁷

Et utgangspunkt må være at egenkapitalen og likviditeten må være positiv, slik at selskapet kan betale forpliktelsene sine etter hvert som de forfaller. Om ikke driver selskapet på kreditors regning. Dette utgangspunktet må modifiseres noe. I enkelte faser vil det være forsvarlig å akseptere underskudd, synkende egenkapital og lav likviditet, inntil selskapet kommer over i en normalisert og lønnsom driftssituasjon.⁵⁸ Eksempelvis oppstartsfasen. Et av formålene med å forenkle aksjeloven var nettopp å legge mer til rette for nyetableringer. For å legge til rette for nyetableringer er aksjeloven nødt til å åpne opp for negativ egenkapital og likviditet i kortere perioder, fordi det ofte tar tid å opparbeide seg egenkapital.

Et aksjeselskaps ”risiko” og ”omfang” henger sammen, slik at vilkårene må vurderes i lys av hverandre.

For selskaper er ”risiko” forbundet med muligheten for økonomisk tap. Hva som er forsvarlig egenkapital og likviditet vil bero på den virksomhet selskapet driver. Generelt stilles det større krav til egenkapitalgrad og likviditet for virksomheter som er risikoutsatt, enn mindre risikoeksponerte virksomheter. Oljeservice er et klart eksempel på risikoutsatt virksomhet ved at den i høy grad påvirkes negativt av svingende olje – og gasspriser og av den globale økonomiske situasjonen generelt.

Videre må selskapets egenkapital og likviditet være forsvarlig ut fra ”omfanget” av virksomheten. Begrepet ”omfanget” kan omfatte antall filialer, antall ansatte, omsetningens størrelse med videre. At også omfanget av selskapets virksomhet er relevant, innebærer blant annet at det ved en utvidelse av virksomheten må vurderes om utvidelsen kan baseres på fremmedkapital eller om det er behov for å styrke egenkapitalen.⁵⁹ En utvidelse av

---

⁵⁷ LA-2007-37537.

⁵⁸ NOU 1996:3 s. 146.

⁵⁹ NOU 1996:3 s. 102.

virksomheten tilsier ofte at ekspansjonen følges opp med en styrking av egenkapitalgrunnlaget.⁶⁰

Det må foretas en samlet vurdering av selskapets samlede kapitalgrunnlag og ikke bare egenkapitalen i vurderingen av forsvarlighetskravet.⁶¹ I dette ligger at man ikke utelukkende kan se på egenkapitalens størrelse for seg selv, men at man må vurdere forholdet mellom eiendeler og gjeld, gjeldens sammensetning og de vilkår som knytter seg til selskapets forpliktelser.⁶² Videre vil det blant annet være av betydning hvorvidt selskapet har ansvarlige lån, gunstig langsiktig finansiering eller andre finansielle forhold som bidrar til at selskapet har et mer solid kapitalgrunnlag enn det egenkapitalen isolert sett gir uttrykk for, hvilken gjeldsgrad selskapet har, samt forpliktelser som ikke fremgår av balansen. Typisk kausjonsansvar, garantier og lignende.⁶³ Videre har styret ”ansvar for å sørge for en forsvarlig finansiering av selskapet, og må i denne forbindelse også vurdere om det er grunnlag for å oppta lån”.⁶⁴

En isolert vurdering av selskapets egenkapital vil gi et dårlig bilde på selskapets reelle økonomi. Det bør derfor vurderes hvor kapitalen kommer fra. Kapital fra positiv drift er et resultat av overskudd, og gir et bilde på at selskapets økonomi er god. Kapital som er kommet til i form av innskudd fra selskapseierne, konsernbidrag eller lignende kan gi et signal om at selskapets økonomi er dårlig.

LB-2013-170795 illustrerer at det er uheldig å legge vekt på positiv egenkapital, når egenkapitalen er positiv på grunn av konsernbidrag. Det fremgår av dommen at et insolvent selskapet ikke kan avvente et mulig konsernbidrag som eventuelt ville komme et halv år etter handleplikten inntraff. Mot dommen kan det innvendes at aksjeselskapenes rettssubjektivitet uansett medfører at man ikke kan legge vekt på et mulig konsernbidrag. Når styrets vurderinger må beror på en forsvarlig vurdering må det kreves klare holdepunkter for at et konsernbidrag vil bli gitt.

Videre spiller kravet om forsvarlig egenkapital og likviditet en vesentlig rolle i forbindelse med kapitaldisposisjoner. Styret må foreta en vurdering av om § 3-4 er oppfylt ved enhver

---

⁶⁰ NOU 1996:3 s. 146.

⁶¹ Ot.prp. nr. 23 (1996-97) s. 52.

⁶² Aarbakke m.fl. (2000) s. 182.

⁶³ NOU 1996:3 s. 102.

⁶⁴ Rt-1996-742 Minnor – dommen s. 760.

kapitaldisposisjon, herunder utdeling av utbytte. Det fremgår av § 8-1 (4) at selskapet bare kan dele ut utbytte så fremt selskapet har en forsvarlig egenkapital og likviditet etter utdelingen, jf. § 3-4.

Forsvarlighetsvurderingen må bero på forholdene slik de fremsto for styret på vurderingstidspunktet⁶⁵, men det betyr ikke at styret kan eller skal nøye seg med en rent statisk vurdering. Styret vil ha både rett og plikt til å ta hensyn til en forventet fremtidig utvikling. At selskapets egenkapital og likviditet er lav på vurderingstidspunktet, behøver således ikke å bety at den er uforsvarlig lav dersom styret har berettigede forventninger om at situasjonen vil bedre seg innen rimelig tid. Lav egenkapital og likviditet vil for eksempel kunne aksepteres i en oppstartfase.⁶⁶

Hvis selskapets egenkapital og likviditet er lav på vurderingstidspunktet, betyr ikke det nødvendigvis at den er uforsvarlig lav. Det vil være greit å ikke iverksette tiltak dersom styret har en berettiget forventning om at situasjonen vil bedre seg innen rimelig tid. Ved vurderingen av den fremtidige utvikling vil det i utgangspunktet være nærliggende å basere seg på det begivenhetsforløp som fremstår som mest sannsynlig på vurderingstidspunktet, men styret må også ta høyde for uforutsette begivenheter. I hvilken grad det vil være nødvendig å ta høyde for uforutsette begivenheter, beror på virksomhetens art og den risiko som er forbundet med selskapets virksomhet.⁶⁷

Fall i oljeprisen er et forhold som kan antas å ha vesentlig betydning for oljeserviceselskapers egenkapital og likviditet. Hvis egenkapitalen og likviditeten ikke antas å være forsvarlig ut i fra foreliggende oljepris, kreves det da at styret foretar en vurdering av selskapets økonomi ut i fra oljeprisen på vurderingstidspunktet. Styret kan også ta i betraktning fremtidig forventet oljepris, men vurderingen må bero på en forsvarlig vurdering.⁶⁸

---

⁶⁵ Aarbakke m.fl., (2012) Punkt 1.7 i kommentaren til § 3-4.

⁶⁶ NOU 1996: 3 s. 146.

⁶⁷ Aarbakke m.fl., (2012) punkt 1.7 i kommentaren til § 3-4.

⁶⁸ Ot. Prp. nr. 23 (1996-1997) s. 52.

3.5 Til enhver tid

Kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet gjelder ”til enhver tid”, jf. § 3-4.

Ordlyden tilsier at styret må foreta en kontinuerlig vurdering av selskapets egenkapital og likviditet. Styret kan derfor ikke nøye seg med å vurdere selskapets økonomiske situasjon i forbindelse med årsregnskapet.

”Noe urimelig tyngende krav for selskapet vil dette likevel ikke innebære. Dersom selskapets egenkapital etter det siste årsregnskapet er tilfredsstillende og det heller ikke i løpet av året inntreffer forhold som kan antas å ha vesentlig betydning for selskapets egenkapital, er det selvsagt ikke nødvendig for styret å foreta hyppige kontroller av egenkapitalen”.⁶⁹ Hvor ofte man bør vurdere selskapets økonomiske situasjon vil bero på omstendighetene.⁷⁰

For å være på den sikre siden bør styret vurdere selskapets egenkapitalsituasjon med jevne mellomrom samt påse at det fremgår av styreprotokollen at dette er blitt gjort.⁷¹ Dagens nedgangstider i oljebransjen medfører at styremedlemmene i bransjen hele tiden må ha § 3-4 i bakhodet og vurdere saken nærmere dersom det inntreffer nye forhold som påvirker selskapets egenkapital og likviditet, eller man har en berettiget forventning om at slike forhold kommer til å inntre.

---

⁶⁹ Ot. Prp. nr. 23 (1996-1997) s. 55.

⁷⁰ Ot. Prp. nr. 23 (1996-1997) s. 55.

⁷¹ Bråthen (2001, nr. 6) s. 11.

4 Aksjeloven § 3-5. Styrets handleplikt ved tap av egenkapital

4.1 Innledning

Aksjeloven av 1976 hadde i § 11-12 (4) en bestemmelse som påla styret handleplikt dersom årsregnskapet viste at to tredjedeler eller mer av aksjekapitalen var tapt.⁷²

Aksjeloven av 1997 oppstiller to alternative grunnlag for handleplikt. Handleplikten inntreffer hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten eller hvis det kan antas at selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen, jf. § 3-5 (1) første og andre punktum.

Handleplikten i aksjeloven § 3-5 har sin bakgrunn i EUs annet selskapsdirektiv art. 19, men rekker lenger enn EU – regelen på flere punkter.⁷³

Formålet med styrets handleplikt er flerdelt. Dels skal styret og generalforsamlingen kunne sette i verk tiltak for å redde selskapet eller redusere kreditorenes tap før det går så langt at styret plikter å melde oppbud etter straffeloven § 407.⁷⁴ Videre skal bestemmelsene ivareta kreditorenes og aksjeeiernes interesse i at selskapet opprettholder og eventuelt retter opp en uforsvarlig lav egenkapital. Dessuten skal bestemmelsene ivareta aksjeeiernes interesse i å bli orientert om situasjonen.⁷⁵

Styrets handleplikt ved tap av egenkapital må ses i sammenheng med at styret har det overordnede ansvar for forvaltningen av selskapet, jf. § 6-12. Handleplikten ”presiserer og skjerper styrets ansvar når selskapet ikke lenger er i en normalsituasjon, men er i et økonomisk uføre slik at risikoen for at en slik økonomisk krise kan oppstå er reell.”⁷⁶

---

⁷² NOU 1996: 3 s. 42.

⁷³ Bråthen (2013) s. 121.

⁷⁴ Ot.prp.nr. 36 (1993-1994) s. 74.

⁷⁵ Knudsen m.fl. (2009) s. 15.

⁷⁶ NOU 1996:3 s. 146.

4.1.1 Når inntreer handleplikten?

I følge lovteksten inntreer handleplikten ”hvis det må antas” at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig eller under halvparten av aksjekapitalen, jf. § 3-5 (1).

Løvdal oppstiller tre tolkningsalternativer. Handleplikten kan for det første inntre på det tidspunkt når egenkapitalen faktisk ble uforsvarlig eller gikk under halve aksjekapitalen, når styret fastslo at egenkapitalen ble uforsvarlig eller gikk under halve aksjekapitalen eller når styret burde forstått at egenkapitalen ble uforsvarlig eller gikk under halve aksjekapitalen.⁷⁷

Ordlyden er vag, men trekker i retning av at handleplikten inntreer på det tidspunkt egenkapitalen faktisk ble uforsvarlig eller gikk under halve aksjekapitalen. Jeg slutter meg til Løvdals tolkning; ”Ved å bruke «det» gjøres ordlyden nøytral og uavhengig av styret. Videre taler valget av «må antas», i motsetning til «burde forstått», for en objektiv vurdering.”⁷⁸

I følge forarbeidene utløses handleplikten når styret “blir klar over at egenkapitalen i selskapet er blitt lavere enn forsvarlig, ut fra virksomhetens omfang og risiko”.⁷⁹ Uttalelsen i forarbeidene taler for at det avgjørende er når styret ble klar over at egenkapitalen var lavere enn forsvarlig eller under halvparten av aksjekapitalen.

At det er når styret ble klar over kapitaltapet som bør være avgjørende for når handleplikten inntreer er ikke i samsvar med formålet bak handleplikten. Formålet med handleplikten i § 3-5 er å sørge for at styret overvåker selskapets økonomi og å skjerpe styrets ansvar ved kapitaltap, slik at kapitalvernet er effektivt og man unngår å komme i en situasjon der styret plikter å melde oppbud. Handleplikten skal ha en gjenopprettende funksjon ved at styret og generalforsamlingen skal kunne sette i verk tiltak mens det fortsatt er mulig å redde selskapet eller redusere tapet. Hvis handleplikten inntreffer først når styret rent faktisk oppdager kapitaltapet kan det fort ha gått for langt.

---

⁷⁷ Løvdal (2003) s. 504.

⁷⁸ Løvdal (2003) s. 504.

⁷⁹ NOU 1996:3 s. 44.

Det er grunn til å tro at lovgiver ikke har gjort seg opp en klar formening om når handleplikten inntreer. Spørsmålet er ikke drøftet nærmere i forarbeidene og det fremgår bare at det “først og fremst [er] en slik antakelse fra styrets side som bør utløse aktivitetsplikt for styret”.⁸⁰ En tolkning i samsvar med forarbeidene får den uheldige konsekvensen at handleplikten ikke får sin tiltenkte funksjon. Et styre som ikke overholder sin plikt til å påse at selskapet har en forsvarlig egenkapital og likviditet, vil da uansett ikke ha en handleplikt ettersom plikten etter forarbeidene først utløses når styret rent faktisk oppdager at selskapet har en uforsvarlig egenkapital eller egenkapital under halve aksjekapitalen.

I følge lagmannsretten i LA-2007-37537 inntreer handleplikten ”objektivt sett fra det tidspunkt da [kapitaltapet] lar seg konstatere”. Uttalelsen er ikke begrunnet, men er i tråd med bestemmelsens ordlyd og formål. Tilsvarende følger også av Andenæs.⁸¹

Ettersom handleplikten i § 3-5 har sin bakgrunn i EUs annet selskapsdirektiv vil det være naturlig å se hen til den aktuelle bestemmelsen i selskapsdirektivet. I artikkel 19 fremgår det at “[i]n the case of a serious loss of the subscribed capital, a general meeting of shareholders must be called within the period laid down by the laws of the Member States, to consider whether the company should be wound up or any other measures taken”. I følge dansk teori gir bestemmelsen uttrykk for at handleplikten inntreer på det tidspunktet hvor egenkapitalen faktisk blir uforsvarlig lav eller under halve aksjekapitalen.⁸² Dette samsvarer med lovens ordlyd, formål og underrettspraksis.

Etter den danske aktieselskabslov § 69a skal styret ”foranledige, at generalforsamling afholdes senest seks måneder efter, at selskabet har tabt halvdelen af sin aktiekapital”. Ordlyden er klarere enn “hvis det må antas”, og trekker i retning av at handleplikten inntreer når kapitaltapet oppstod. Werlauff tolker bestemmelsen i tråd med ordlyden og påpeker at en slik løsning medfører at årsaken til kapitaltapet ikke blir avgjørende.⁸³ Denne tolkningen samsvarer med handlepliktens formål og funksjon.

Når det gjelder det tredje tolkningsalternativ ”burde forstått” taler aksjelovens system mot

---

⁸⁰ NOU 1996: 3 s. 44.

⁸¹ Andenæs (2006) s. 422.

⁸² Werlauff (1992) s. 11.

⁸³ Løvdal s. 505 og Werlauff (1992) s. 11.

at handleplikten inntreer når styret burde forstått at egenkapitalen ble uforsvarlig eller gikk under halve aksjekapitalen. Aksjeloven bruker ellers ”forstod eller burde ha forstått”, se eksempelvis § 3-7 (1) og (2). Når tilsvarende ikke fremgår av § 3-5 har det presumpsjonen mot seg at vilkåret ”det må antas” beror på en subjektiv vurdering.

Formålet med handleplikten i § 3-5, underrettspraksis og EUs selskapsdirektiv art. 19 trekker alle i retning av at det avgjørende må være når egenkapitalen rent faktisk ble lavere enn forsvarlig eller under halve aksjekapitalen, og blir avgjørende for tolkningen av “må antas”. Det er ingen grunn til å tro at lovgiver har ønsket at handleplikten først inntreer når styret oppdager reduksjonen i egenkapitalen når formålet med bestemmelsen var å skjerpe styrets ansvar ved kapitaltap.

Konklusjonen blir at handleplikten inntreer når det objektivt sett lar seg konstatere at egenkapitalen faktisk ble lavere enn forsvarlig eller gikk under halve aksjekapitalen.

4.1.2 Når bortfaller handleplikten?

Bestemmelsen må forstås slik at handleplikten bortfaller når vilkårene for den ikke lenger er oppfylt.⁸⁴ Det vil si at styret ikke lenger har en handleplikt dersom egenkapitalen er forsvarlig eller over halve aksjekapitalen, jf. § 3-5 (1).

Et spørsmål som her oppstår er hva styret skal gjøre dersom handleplikten bortfaller etter at styret har innkalt generalforsamlingen eller iverksatt tiltak, men generalforsamlingen enda ikke har funnet sted eller tiltaket ikke er ferdig.

Dersom generalforsamlingen er innkalt kan styret avlyse generalforsamlingen.⁸⁵ Det er imidlertid gode grunner som tilsier at generalforsamlingen bør gjennomføres når det først er sendt ut innkalling. Aksjonærene kan ha behov for å få en redegjørelse av situasjonen og få muligheten til å stille spørsmål til styret. På den andre siden koster det tid og penger å gjennomføre en generalforsamling. I tillegg kan publisitet om ekstraordinær generalforsamling forsterke selskapet økonomiske problemer. De beste grunner taler for at styret må foreta en vurdering av hva som vil være den beste løsningen i det konkrete

---

⁸⁴ Løvdal (2003) s. 506.

⁸⁵ Løvdal (2003) s. 506.

tilfellet. Når det gjelder iverksatte tiltak må disse kunne stanses dersom det er mulig og ikke lenger ønskelig å gjennomføre dem.

4.2 Vilkår for handlepliktene

4.2.1 Handleplikt hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig

Styret har en handleplikten hvis det må antas at ”egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet”, jf. § 3-5 (1) første punktum Dette vilkåret for at handleplikten skal inntre er særnorsk og har ingen direkte parallell i EUs annet selskapsdirektiv.⁸⁶

Handlepliktens første alternativ kjenner man igjen fra § 3-4. Egenkapital refererer seg også her til selskapets reelle egenkapital, og ikke den bokførte.⁸⁷ Forsvarlighetskravet vil også tilsvare forsvarlighetsvilkåret i § 3-4. Med hensyn til hva som nærmere ligger i kravet til ”forsvarlig egenkapital” vises derfor til punkt 3.2 og 3.4 ovenfor.

Handleplikten i § 3-5 (1) første punktum skiller seg imidlertid fra § 3-4 ved at den mangler vilkåret ”likviditet”. Et sentralt spørsmål er derfor om selskapets ”likviditet” er av betydning for handleplikten, jf. § 3-5 (1) første punktum.

Ordlyden trekker i retning av at det bare er egenkapitalen som må være forsvarlig, og at det ikke ligger innbakt et krav om forsvarlig likviditet.

Forarbeidene trekker imidlertid i en annen retning. I forbindelse med tilføyelsen av ”likviditet” i § 3-4 var det et bevisst valg å ikke tilføye et vilkår om likviditet i § 3-5 (1). I følge forarbeidene er valget uproblematisk. Vilkaåret var bare ment som en påminnelse til at forsvarlighetsvurderingen omfatter både soliditet og likviditet, og ble tilføyd lovbestemmelsen først og fremst av pedagogiske grunner.⁸⁸ Likviditet var ansett å følge av

---

⁸⁶ Bråthen (2013) s. 122.

⁸⁷ Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 54 med henvisning til s. 52.

⁸⁸ Prop. 111 L (2012-2013) s. 77-78 og Bråthen (2013) s. 121.

styrets alminnelige plikt til å sørge for en forsvarlig forvaltning av selskapet.⁸⁹

Bestemmelsen må etter forarbeidene tolkes utvidende, slik at også likviditet omfattes.

Det kan rettes kritikk mot en slik lovgiverteknikk, da den skaper usikkerhet for den som leser lovteksten. Videre anses valget uheldig da formålet med lovendringene i 2013 nettopp var å forenkle det selskapsrettslige regelverket for aksjeselskapene, og da særlig fordi aksjelovens regler skal være godt tilpasset de små selskaperes behov.⁹⁰

Det må likevel være avgjørende at det følger av forarbeidene at et vilkår om likviditet alltid har ligget der, selv om det ikke fremgår av lovteksten.

Konklusjonen er at selskapets likviditet er av betydning for handleplikten, jf. § 3-5 (1) første punktum.

4.2.2 Handleplikt hvis det må antas at egenkapitalen er under halve aksjekapitalen

Styret har også en handleplikt hvis det må antas at ”selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen”, jf. § 3-5 (1) andre punktum.

Kravet til at selskapets egenkapital skal være over halvparten av aksjekapitalen er i samsvar med EUs annet selskapsdirektiv artikkel 19 samt svensk og dansk rett.⁹¹ Norge er bundet av EUs annet selskapsdirektiv når det gjelder allmennaksjeselskap, men i norsk rett er handlepliktregelen gitt tilsvarende anvendelse for aksjeselskaper.⁹² Bakgrunnen for styrets handleplikt når egenkapitalen antas å være under halve aksjekapitalen, var at denne formuleringen ble ansett å være den som var mest hensiktsmessig når lovgiver ønsket et generelt og tilnærmet objektivt kriterium.⁹³

Vilkåret om at handleplikten inntreffer hvis egenkapitalen er blitt mindre enn halve aksjekapitalen gir i følge forarbeidene en indikasjon på at selskapet kan ha økonomiske

---

⁸⁹ Prop. 111 L (2012-2013) s. 77.

⁹⁰ Prop. 111 L (2012-2013) s. 5.

⁹¹ Ot.prp.nr. 23 s. 53.

⁹² Ot.prp.nr. 55 (2005-2006) s. 17.

⁹³ Ot.prp.nr. 23 s. 53.

problemer. Utover dette sier situasjonen ikke så mye om selskapets reelle økonomiske stilling.⁹⁴ Selskapets stilling vil avhenge av aksjekapitalens størrelse. Har man en høy aksjekapital vil det kanskje ikke ha så mye å si om egenkapitalen går under halve aksjekapitalen. Er aksjekapitalen lik minstekravet på 30 000 kroner vil forholdet være et annet. Av hensyn til kreditorene og aksjeeierne var det likevel ønskelig å oppstille et generelt krav til styrets aktivitetsplikt som knyttes til aksjekapitalen. Det ble ansett som viktig at aksjeeierne fikk en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling i denne situasjonen.⁹⁵

Vilkåret ”egenkapital” betyr som ved §§ 3-4 og 3-5 (1) første punktum, selskapets reelle egenkapital.⁹⁶ Det skal imidlertid ikke foretas en helhetsvurdering av om selskapets totale kapitalgrunnlaget fremstår som forsvarlig, slik man skal etter § 3-4.⁹⁷ Hva som nærmere menes med reell egenkapital og hvordan man finner frem til denne, følger av drøftelsen ovenfor under punkt 3.2. Med ”aksjekapitalen” menes pålydende aksjekapital, som er den aksjekapitalen som er fastsatt i vedtektene, jf. § 2-2 (1) nr. 4 jf. § 3-1. Overkurs skal ikke regnes med.⁹⁸ Med overkurs menes den prisen som overstiger aksjens pålydende.⁹⁹

Dersom grunnlaget for styrets handleplikt er at egenkapitalen er mindre enn halve aksjekapitalen, er styrets handlefrihet mer begrenset enn ved første alternativ. Handleplikt etter andre alternativ gir ikke rom for den samme forsvarlighetsvurderingen. Endringer i aksjekapitalen krever normalt avstemning på generalforsamling.¹⁰⁰

Til tross for at regelen har en mer objektiv vurderingsnorm fremgår det av forarbeidene at reglene ikke er ment å være for strenge og at det bør gis en tilstrekkelig fleksibilitet.¹⁰¹ I alle tilfeller går styrets plikt ikke lengre enn til å forelegge saken for generalforsamlingen. Når siktemålet med tiltaket skal være å gi selskapet en forsvarlig egenkapital, gir det liten mening å kreve at styret skal foreslå tiltak i tilfeller der dette allerede er oppfylt.¹⁰² Det fremgår av forarbeidene at handlepliktens andre alternativ har sin funksjon ved at styret plikter å gi

---

⁹⁴ NOU 1996:3 s. 147.

⁹⁵ NOU 1996:3 s. 147.

⁹⁶ Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 54 som henviser til s 52.

⁹⁷ Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 54-55.

⁹⁸ Løvdal s. 501.

⁹⁹ Bråthen (2013) s. 79.

¹⁰⁰ Aarbakke m.fl. (2012) punkt 1.5 i kommentaren til § 3-5.

¹⁰¹ NOU 1996:3 s. 147.

¹⁰² Ot.prp.nr 55 (2005-2006) s. 21.

generalforsamlingen en orientering om forholdet, og en mulighet til å vurdere selskapets virksomhet.

Det forhold at egenkapitalen er gått under halve aksjekapitalen vil typisk oppdages i forbindelse med utarbeidelsen av årsregnskapet, men her som ellers fremgår det eksplisitt av forarbeidene at styret har en fortløpende plikt til å holde seg orientert også ellers i året.¹⁰³

4.3 Innholdet i styrets handleplikt etter aksjeloven § 3-5

4.3.1 Innledning

Det gjenstår så å gjøre rede for hva handleplikten innebærer for styret. Dersom vilkårene for handleplikten er inntruffet ”skal styret straks behandle saken”. Videre ”skal styret innen rimelig tid innkalle generalforsamlingen og gi den en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling.” Dette gjelder både om handleplikten er inntruffet fordi egenkapitalen er blitt lavere enn forsvarlig, og dersom egenkapitalen er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen.

Dersom handleplikten er inntruffet fordi egenkapitalen er blitt lavere enn forsvarlig skal styret på generalforsamlingen ”foreslå tiltak for å rette på dette”. Hvis styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, følger det av § 3-5 (2) at styret skal foreslå selskapet oppløst. Handleplikten er altså noe ulik alt ettersom det er handleplikten i § 3-5 (1) første eller andre punktum som er utløst.

4.3.2 Styrebehandlingsplikten

Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig eller at egenkapitalen er under halvparten av aksjekapitalen ”skal styret straks behandle saken”, jf. § 3-5 (1).

Formålet med styrebehandlingsplikten er å planlegge tiltak som vil gi selskapet en forsvarlig egenkapital som er over halve aksjekapitalen. Styrebehandlingsplikten er en individuell plikt. Det vil si at hvert enkelt styremedlem har en plikt til å kreve

---

¹⁰³ NOU 1996:3 s. 147.

styrebehandling dersom vilkårene for handleplikten er inntrådt. Dette er naturlig når et eventuelt erstatningsansvar rettes mot det enkelte ”styremedlem”, jf. § 17-1.

Styremedlemmers erstatningsansvar behandles nedenfor i punkt 5.1.

Loven krever at styret ”straks” skal behandle saken. Ordlyden tilsier at styret må handle umiddelbart. På denne måten tvinges styret til å ta tak i selskapets egenkapital med det samme kapitaltapet oppdages. Den umiddelbare handleplikten beskytter kreditorene, men også selskapet og styremedlemmene selv. Vilkåret må ses i sammenheng med at generalforsamlingen skal innkalles ”innen rimelig tid”, jf. § 3-5 (1) tredje punktum.

Spørsmålet er hva som ligger i at styret skal ”behandle” saken.

En isolert tolkning av ”behandle” tilsier at styret selv skal iverksette tiltak for å gjenopprette en forsvarlig egenkapital og likviditet. Det fremgår imidlertid av sammenhengen i lovteksten og forarbeidene til § 3-5 at styrets plikter er begrenset til å vurdere situasjonen, innkalle generalforsamlingen og eventuelt foreslå aktuelle tiltak for denne.¹⁰⁴ Spørsmålet om styret selv har kompetanse til å iverksette tiltak behandles i punkt 4.3.4.1.

Når det gjelder styrebehandling ved kapitaltap er det flere ting styret bør gjøre. Styret bør først og fremst kartlegge selskapets økonomi, finne årsaken til kapitaltapet, vurdere framtidsutsiktene og legge en strategi for å få hevet egenkapitalen over forsvarlig nivå og over halve aksjekapitalen.¹⁰⁵ På denne måten kan styret planlegge tiltak som vil gjenopprette egenkapitalen, slik at handleplikten bortfaller. Hvor god oversikt styret må skaffe seg vil bero på den konkrete situasjonen. Jo større og mer uoversiktlig økonomi, desto større er behovet for en skikkelig gjennomgang av selskapets økonomi.

Tiltakene vil avhenge av hva som var årsaken til kapitaltapet. Hvis kapitaltapet var et resultat av fall i oljeprisen, men oljeprisen er på vei oppover, kan det være at det er forsvarlig å fortsette som normalt. Prisendringen kan indikere at bunnen i inntektsfallet er nådd og at markedet vil snu over tid, men her som ellers må det kreves at styret tar en forsvarlig vurdering.

---

¹⁰⁴ NOU 1996: 3 s. 146.

¹⁰⁵ Løvdal (2003) s. 507.

For å unngå et tilsvarende kapitaltap i fremtiden vil det være naturlig å vurdere hva som kunne ha vært gjort annerledes. Her bør man foreta en sammensatt vurdering. Aktuelle vurderingsmomenter er selskapets økonomiske utvikling, markedsutviklingen, organiseringen av selskapet og om de ulike organene har oppfylt sine plikter, samt en vurdering av framtidsutsiktene.

4.3.2.1 Saksbehandlingsregler

Hensikten med dette punktet er ikke å gi en uttømmende redegjørelse av saksbehandlingsreglene, men å få frem det enkelte styremedlemmets ansvar i forbindelse med styrets saksbehandling.

For styrets behandling av selskapets egenkapitalsituasjon gjelder vanlige saksbehandlingsregler.¹⁰⁶ Utgangspunktet er at det er styreleder som skal sørge for at behandlingen av egenkapitalsituasjonen kommer på styrets dagsorden § 6-20 (1), men her som ellers har det enkelte styremedlem en rett og plikt til å kreve saken behandlet i styret.

At de vanlige saksbehandlingsreglene gjelder, innebærer at styret i utgangspunktet skal behandle saker i ”møte”, jf. § 6-19 (1). Dette gjelder likevel ikke om saken kan behandles på en annen ”betryggende” måte. I følge aksjeloven er det styrets leder som bestemmer hvilken møteform som skal velges, jf. § 6-19 (1). Det enkelte styremedlem har likevel et selvstendig ansvar for at de vedtak styremedlemmet er med på å treffe er forsvarlig og tilstrekkelig forberedt.¹⁰⁷

Styrets behandling av saker skal dokumenteres i styreprotokoll, jf. § 6-29 (1). I styreprotokollen skal det blant annet angis hvem som har stemt for og i mot, og styremedlemmer som ikke er enig i en beslutning kan kreve sin oppfatning innført i protokollen, jf. § 6 – 29 (2). En grundig protokollførsel kan være avgjørende ved et eventuelt ansvarssøksmål.

---

¹⁰⁶ Bråthen (2009) s. 193.

¹⁰⁷ Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 74 og Innst.O.nr. 80 (1996-1997) s. 16.

4.3.3 Innkalling av generalforsamlingen

Hvis vilkårene for handleplikten er oppfylt skal styret ”innen rimelig tid innkalle generalforsamlingen og gi den en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling”, § 3-5 (1) tredje punktum.

Innkalling til ordinær eller ekstraordinær generalforsamling skal skje etter de vanlige regler for innkalling av generalforsamlingen.¹⁰⁸ Etter § 5-10 innebærer det blant annet at det skal sendes skriftlig innkallelse til alle aksjonærer senest en uke før møtet skal holdes, om ikke vedtektene setter en lenger frist. Videre skal innkallingen bestemt angi de saker som skal behandles i et forslag til dagsorden.

Når det gjelder innkalling av generalforsamling er det tre spørsmål som melder seg. For å avgjøre om styret har overholdt sin handleplikt må det tas stilling til når fristen for å innkalle generalforsamlingen begynner å løpe, hvor lenge fristen varer og hvordan fristen avbrytes.

Fristen for å innkalle generalforsamlingen begynner å løpe når handleplikten inntreffer. Det følger av punkt 4.1.1 ovenfor at handleplikten inntreffer når kapitaltapet rent faktisk oppsto.

Når det gjelder fristens lengde er vilkåret at generalforsamlingen skal innkalles ”innen rimelig tid”. Ordlyden av ”innen rimelig tid” er vag, men tilsier at selskapet skal få tid til å få oversikt og undersøke saken. Det gjelder med andre ord ingen umiddelbar plikt til å innkalle generalforsamlingen. På den andre siden kan man ikke la tiden gå uten at man foretar seg noe. Hva som er ”innen rimelig tid” vil måtte bero på omstendighetene, og må derfor vurderes konkret.

Forarbeidene viser til at det kan være avgjørende om selskapet er i en oppstartingsfase eller at styret arbeider med en refinansiering av selskapet. Refinansiering vil ofte forutsette en høy grad av konfidensialitet, og det vil da ikke kunne være hensiktsmessig å innkalle til generalforsamling mens refinansieringsarbeidet pågår. Bestemmelsen tar også hensyn til at styret kan ha behov for noe tid til å vurdere situasjonen og utarbeide forslag til tiltak

---

¹⁰⁸ Bråthen (2009) s. 193.

overfor generalforsamlingen.¹⁰⁹

Dersom handleplikten er utløst fordi egenkapitalen og likviditeten er uforsvarlig krever loven at styret foreslår tiltak for å rette på egenkapitalen. Dette gjelder ikke hvis handleplikten er utløst fordi egenkapitalen er under halve aksjekapitalen. I sistnevnte tilfelle kreves det bare at styret gir generalforsamlingen en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling.¹¹⁰ Denne forskjellen tilsier at rimelig tid vil kunne være noe lenger der handleplikten er utløst fordi egenkapitalen er uforsvarlig. Dette fordi styret må få tid på seg til å vurdere og utarbeide forslag til tiltak.

Plikten til å innkalle generalforsamlingen oppfylles normalt ved at det kalles inn til en ekstraordinær generalforsamling, men handleplikten kan etter omstendighetene også oppfylles dersom spørsmålet tas opp på en nærstående ordinær generalforsamling, så fremt denne finner sted ”innen rimelig tid”.

Lovteksten gir ikke svar på når fristen avbrytes. De vanlige saksbehandlingsreglene må da være avgjørende. Tidsfristen avbrytes den dag innkallingen er sendt fra selskapet, jf. § 5-10 (2). En slik forståelse følger også av EUs annet selskapsdirektiv.¹¹¹

Det er imidlertid ikke tilstrekkelig at innkallingen er sendt fra selskapet. For å avbryte fristen må innkallingen i tillegg oppfylle lovens formkrav. Innkallingen skal “bestemt angi de saker som skal behandles på generalforsamlingen”, jf. § 5-10 (3). Saker som ikke er meddelt aksjeeierne etter reglene om innkallingen av generalforsamlingen kan etter aksjelovent ikke avgjøres på generalforsamling uten at alle aksjeeierne samtykker, jf. § 5-14 (1).

Plikten til å innkalle generalforsamlingen faller bort dersom egenkapitalen blir forsvarlig eller over halve aksjekapitalen “innen rimelig tid”, og før generalforsamlingen er innkalt.

---

¹⁰⁹ NOU 1996: 3 s. 146.

¹¹⁰ Ot. Prp. Nr. 55 (2005-2006) s. 20-21.

¹¹¹ Werlauff (1992) s. 11.

4.3.4 Redegjørelsesplikten

Hvis det innkalles til generalforsamling følger det av loven at styret skal ”gi den en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling”, jf. § 3-5 (1) tredje punktum.

Ordlyden tilsier at styret må gi generalforsamlingen informasjon om selskapets økonomi. I følge forarbeidene skal styret også gjøre rede for årsakene til kapitaltapet og om framtidsutsiktene.¹¹²

Når det gjelder redegjørelsen av framtidsutsiktene bør denne inkludere en omtale av den seneste økonomiske utviklingen, forventet tap i nærmeste fremtid, tiltak og konsekvensene av disse samt konsekvensene av underskuddet.¹¹³

Redegjørelsesplikten ivaretar aksjeeierne behov for informasjon. Informasjon gir aksjeeierne et nødvendig innblikk i situasjonen og muligheten til å foreta en overveid beslutning i valg av eventuelle tiltak. Videre får de muligheten til å stille spørsmål til styret og føre kontroll med selskapet og ledelsen.

Selskapet kan på sin side ha et behov for hemmelighold. Styret må da avveie hensynet til aksjeeiernes behov for informasjon mot selskapets behov for hemmelighold før de bestemmer seg for hva de vil legge frem for generalforsamlingen eller svare på.¹¹⁴

4.3.5 Tiltaksplikten

Dersom selskapet ikke har en forsvarlig egenkapital i samsvar med § 3-4, skal styret på generalforsamlingen ”foreslå tiltak” for å rette på dette, jf. § 3-5 (1) fjerde punktum.

Formålet med å foreslå tiltak er å gjenopprette en forsvarlig egenkapital. Styret må foreslå tiltak ut i fra den foreliggende situasjonen, slik at tiltakene kan resultere i en forsvarlig egenkapital og likviditet ut i fra virksomhetens omfang og risiko, jf. § 3-4.

---

¹¹² Ot.prp.nr. 36 (1993-1994) s. 173.

¹¹³ Bråthen (2001, nr. 6) s. 11.

¹¹⁴ Løvdal (2003) s. 512.

Hvis det forutsettes at styret bare plikter å innkalle generalforsamlingen dersom de selv ikke var i stand til å bringe egenkapitalen opp på et forsvarlig nivå vil de tiltakene som foreslås normalt være slike som krever avstemning på generalforsamling. Et eksempel er beslutning om å forhøye aksjekapitalen ved nytegning av aksjer, jf. § 10-1.

Det er imidlertid ikke noe i veien for at styret også foreslår tiltak som styret selv kunne iverksatt. Det kan være tilfellet hvis det ikke har vært anledning til å iverksette tiltaket før generalforsamlingen eller at det vil være hensiktsmessig å iverksette tiltaket sammen med tiltak som krever avstemning på generalforsamling. Det kan også tenkes at styret er i tvil om hensiktsmessigheten av det aktuelle tiltak, og derfor velger å overlate avgjørelsen til generalforsamlingen.¹¹⁵

For å gjenopprette en forsvarlig egenkapital kan styret for eksempel foreslå tilførsel av ny egenkapital, fusjon, fisjon, aksjekapitalnedsettelse, tilskudd fra aksjonærene som ikke gir aksjonærrettigheter eller endringer i virksomheten.¹¹⁶ Andre alternativer kan være omlegging eller rasjonalisering av selskapets virksomhet.¹¹⁷

Valg av tiltak henger sammen med selskapets kapitaltap og økonomiske situasjon for øvrig. Avgjørende må være hvilke tiltak som er best egnet til å gjenopprette en forsvarlig egenkapital i den konkrete situasjonen.

Hvis årsaken til kapitaltapet skyldes negativ utvikling i et sviktende marked må sannsynligheten for at markedet vil snu være avgjørende for styrets valg. Hvis det ikke er sannsynlig at markedet vil endre seg med det første må tiltakene tilpasses deretter. I dette tilfellet vil det være hensiktsmessig å kutte kostnader, for eksempel ved å endre og redusere virksomheten.

Styremedlemmer i oljeserviceselskapene må vurdere sannsynligheten for at oljeprisen stiger eller stabiliserer seg, og sannsynligheten for når offshore – aktivitet vil øke igjen. Prognosene er i dag svært usikre, slik at det er lav sannsynlighet for at omsetningen vil øke i nærmeste fremtid. For de fleste oljeserviceselskapene vil det da først og fremst være

---

¹¹⁵ Aarbakke m.fl. (2012) punkt 1.8 i kommentaren til § 3-5.

¹¹⁶ Bråthen (2013) s. 124.

¹¹⁷ NOU 1996: 3 s. 44.

aktuelt å foreta kostnadskutt. Det kan i denne sammenheng være lurt å se over eksisterende kontrakter og vurdere om disse kan kanselleres, utsettes eller reforhandles. Videre kan det være aktuelt å konsentrere driften til den delen av virksomheten som gir god inntjening eller tilhører kjerneområdet til bedriften og selge ikke – vitale deler. Det kan også være aktuelt å foreta emisjon, men hvis kursen er lav vil selskapet få inn lite kapital i forhold til hva som hadde vært tilfellet ved en høyere aksjekurs.

Handleplikten er oppfylt når styret har fremmet forslag i samsvar med bestemmelsen. Det blir da opp til aksjeeierne gjennom generalforsamlingen å avgjøre hva som skal gjøres.¹¹⁸ Aksjeloven har imidlertid ikke nærmere regler om hvordan generalforsamlingen skal reagere på styrets forslag til tiltak eller et eventuelt forslag om oppløsning.

Det finnes ingen bestemt tidsfrist for når tiltakene må være gjennomført. Etter forarbeidene er dette begrunnet med at det beror på de konkrete forholdene hva som er naturlig og hensiktsmessig.¹¹⁹

4.3.5.1 Har styret kompetanse til å iverksette tiltak selv?

Lovteksten gir uttrykk for at styrets kompetanse er begrenset til å ”foreslå tiltak”, jf. § 3-5 (1) fjerde punktum. Hvis man ser styrets handleplikt i sammenheng med styrets forvaltningsansvar kan det stilles spørsmål om styret har kompetanse til å iverksette tiltak på egenhånd.

Ordlyden av ”foreslå tiltak” tilsier at styrets kompetanse er begrenset til å legge frem forslag for generalforsamlingen, og ikke selv iverksette tiltak.

Det følger også av forarbeidene at det er ”opp til generalforsamlingen å treffe avgjørelsen med hensyn til hva som skal gjøres”.¹²⁰ Det finnes imidlertid ingen uttalelser i forarbeidene som tilsier at handleplikten i § 3-5 er ment å avskjære styrets tiltaksplikt etter § 6-12. Formålet med handleplikten var å skjerpe styrets ansvar. Uttalelsen i forarbeidene må derfor forstås ut ifra en forutsetning om at tiltakene krever generalforsamlingsbeslutning.

---

¹¹⁸ NOU 1996:3 s. 146.

¹¹⁹ NOU 1996:3 s. 147.

¹²⁰ NOU 1996:3 s. 44.

Det anses imidlertid som sikker rett at styret i henhold til forvaltningsansvaret både har en rett og en plikt til å iverksette tiltak de har kompetanse til.¹²¹ I følge Aarbakke m.fl. kan § 3-5 neppe forstås slik at den avskjærer styrets tiltakspunkt etter forvaltningsansvaret i § 6-12.¹²² I denne forbindelse uttales det at styret har det overordnede ansvaret for forvaltningen av selskapet, og vil i stor utstrekning selv kunne iverksette tiltak for å bedre selskapets økonomiske stilling innen rammen for sin egen kompetanse, jf. § 6-12. Også etter at det er konstatert at vilkårene for handleplikt foreligger, har styret sin kompetanse i behold, og har både rett og plikt til å benytte den. Det kan derfor ikke anses tvilsomt at styret har kompetanse til å iverksette tiltak selv.

Styrets kompetanse til å iverksette tiltak begrenses av selskapets vedtaksfestede formål og de tilfeller aksjeloven har bestemt at må avgjøres av generalforsamlingen.

Kapitalforhøyelse (emisjon) forutsetter eksempelvis at vedtektene endres, jf. § 2-2 (1) nr. 4. Det medfører at beslutning om kapitalforhøyelse som hovedregel må treffes med flertall som for vedtaksendringer, jf. § 5-18. Generalforsamlingen kan imidlertid gi styret fullmakt til å forhøye aksjekapitalen ved nytegning av aksjer, men en slik fullmakt krever også flertall som for vedtaksendringer, jf. § 10-14 (1). Hvis generalforsamlingen har gitt styret fullmakt kan kapitalforhøyelse gjennomføres på det tidspunkt styret finner det ønskelig.¹²³ Fullmakten vil gjøre prosessen med å gjenopprette en forsvarlig egenkapital og likviditet raskere.

4.3.5.2 Må generalforsamlingen alltid innkalles?

Det melder seg her et spørsmål om styret må innkalle til generalforsamling når styret selv er i stand til å løse problemet.

Det følger av § 3-5 (1) tredje punktum at styret ”skal” innkalle generalforsamlingen, når handleplikten er inntruffet. Ordlyden av ”skal” tilsier klart at styret plikter å innkalle til generalforsamling når vilkårene for handleplikten er inntruffet.

---

¹²¹ Løvdal (2003) s. 526.

¹²² Aarbakke m.fl. (2012) punkt 1.3 i kommentaren til § 3-5.

¹²³ Bråthen (2013) s. 207.

Hensynet til aksjonærene trekker også i retning av at det må innkalles til generalforsamling, slik at aksjonærene får kunnskap om situasjonen, og anledning til å stille spørsmål.

På den andre siden har vi sett at styret kan iverksette tiltak som er innenfor styrets alminnelige forvaltningsansvar, jf. § 6-12. Aksjeloven krever ikke at styret må innkalle til generalforsamling for å redegjøre generalforsamlingen om sin utførelse av forvaltningsansvaret. Sammenhengen i aksjeloven tilsier derfor at styret ikke trenger å innkalle til generalforsamling i disse tilfellene. Det samme følger av Aarbakke m.fl. som sier at dersom selskapet har lavere egenkapital enn forsvarlig, og styret selv er i stand til å bedre selskapets økonomiske stilling før de plikter å innkalle generalforsamlingen, altså ”innen rimelig tid”, kan det ikke være nødvendig å innkalle til ekstraordinær generalforsamling.¹²⁴ Handleplikten setter således en grense for hvor lenge styret kan unnlate å innkalle generalforsamlingen i de tilfeller der styret selv ikke er i stand til å løse kapitaltapet.

Hensynet til effektivitet tilsier også at styret ikke må innkalle generalforsamlingen når de selv har kompetanse til å iverksette tiltak. Å innkalle og gjennomføre generalforsamling tar tid, og kan forverre selskapets økonomiske situasjon. Det samme tilsier hensynet til selskapets økonomi. Det koster penger å innkalle til og avholde generalforsamling, og det er ikke sikkert at generalforsamling er den beste anvendelsen av selskapets midler. Ingen parter vil være tjent med at selskapets midler brukes uhensiktsmessig, når det allerede foreligger kapitaltap. En ekstraordinær generalforsamling kan også gi selskapet et negativt omdømme, noe som kan forverre situasjonen.

De beste grunner taler for at styret ikke må innkalle til generalforsamling dersom de kan iverksette tiltak som gir selskapet en forsvarlig egenkapital før de etter § 3-5 (1) plikter å innkalle generalforsamlingen. Det samme følger av juridisk teori.¹²⁵

Det bemerkes likevel at styret opptrer under trusselen om erstatnings - og straffeansvar, og

---

¹²⁴ Aarbakke m.fl. (2012) punkt 1.3 i kommentaren til § 3-5.

¹²⁵ Andenæs (2006) s. 422.

i denne situasjonen gjelder nok et strengt krav til styrets aktsomhet.¹²⁶ Styret bør derfor foreta en sammensatt vurdering for å ta stilling til om generalforsamlingen skal innkalles der handleplikten er inntruffet, men de selv vil klare å gjenopprette en forsvarlig egenkapital ”innen rimelig tid”, jf. § 3-5 (1). Relevante vurderingsmomenter kan være selskapets størrelse og antall aksjonærer. Desto mer kompleks den økonomiske utfordringen er, desto mer taler det for at styret bør innkalle til generalforsamling.

Konklusjonen må bli at styret ikke må innkalle til generalforsamling hvis styret selv har kompetanse til å løse problemet.

4.3.5.3 Hvilke handlingsalternativer har styret dersom generalforsamlingen ikke etterkommer styrets forslag til tiltak?

Styret kan som utgangspunkt ikke holdes ansvarlig for generalforsamlingens beslutning om å ikke etterkomme styrets forslag,¹²⁷ og det gjelder i alminnelighet ingen subsidiær regel om at beslutningen i slike tilfeller kan treffes av andre enn generalforsamlingen.¹²⁸ Styrets handleplikt går etter § 3-5 ikke lenger enn til å vurdere situasjonen og foreslå mulige tiltak for generalforsamlingen, slik at det blir opp til aksjeeierne gjennom generalforsamlingen å avgjøre hva som skal gjøres.¹²⁹ Det fremgår av drøftelsen ovenfor i punkt 4.3.4.1 at styret selv kan iverksette tiltak, såfremt kompetansen ikke er fratatt styret. Drøftelsen her er følgelig bare aktuell for de tilfeller der generalforsamlingen er innkalt og skal ta stilling til de foreslåtte tiltak.

I henhold til § 3-5 (2) skal styret ”foreslå” selskapet oppløst dersom ”slike tiltak ikke lar seg gjennomføre”, jf. § 3-5 (2). Med ”slike tiltak” menes de tiltak styret har foreslått for generalforsamlingen. Oppløsning behandles nedenfor i punkt 4.3.5.

Å foreslå selskapet oppløst er en svært inngripende handling overfor selskapet og dets aksjonærer. En annen mulighet kan da være trekke seg fra styret, jf. aksjeloven § 6-7 (1) og

---

¹²⁶ Bråthen (2009) s. 194.

¹²⁷ Perland (1999) s. 138.

¹²⁸ Andenæs (2006) s. 425.

¹²⁹ NOU 1996: 3 s.146.

lagmannsrettspraksis.¹³⁰ Aksjeloven § 6-7 (1) gir styremedlemmer rett til å trekke seg fra styret før tjenestetiden er ute dersom det foreligger ”særlig grunn” for uttreden, jf. § 6-7 (1).

Spørsmålet er om det tilfellet at generalforsamlingen ikke etterkommer styrets forslag til tiltak er en ”særlig grunn”, jf. § 6-7 (1)

Begrepet ”særlig grunn” tilsier at det må foreligge kvalifiserte forhold.

Forarbeidene understreker at vilkåret ”særlige forhold” skal forstås slik at det ikke skal være kurant å trekke seg fra styreverv før perioden utløper. Videre påpekes det at økonomiske problemer i selskapet normalt i seg selv ikke vil være tilstrekkelig, men det vises ikke spesifikt til §§ 3-4 og 3-5. Forarbeidene sier heller at det samme må gjelde selv om problemene innebærer en reell risiko for at selskapet går konkurs.¹³¹ Uttalelsen i forarbeidene trekker i retning av at styret ikke kan trekke seg når generalforsamlingen ikke etterkommer styrets forslag.

I følge teorien er uttalelsen i forarbeidene ikke dekkende for rettstilstanden. Andenæs, Aarbakke m.fl. og Bråthen mener det neppe skal særlig mye til før styremedlemmer kan trekke seg fra styret før styreperioden er over.¹³² Bråthen viser til at styremedlemmer blant annet kan trekke seg på grunn av dårlige samarbeidsforhold i styret, eller mellom styret og andre organer.¹³³ Hvis ikke generalforsamlingen etterkommer styrets forslag i en foreliggende kapital situasjon vil det kunne sies å foreligge dårlige samarbeidsforhold mellom styret og generalforsamlingen. Det tilsier at styret må kunne trekke seg hvis generalforsamlingen ikke etterkommer styrets forslag til tiltak.

Hensynet til det enkelte styremedlemmet tilsier også at det må være mulig å trekke seg fra styreverv dersom generalforsamlingen ikke etterkommer styrets forslag til tiltak i en situasjon der handleplikten er inntruffet.

På den andre siden tilsier hensynet til forutberegnelighet at styremedlemmet bør bli i vervet ut tjenestetiden, som normalt er to år, jf. § 6-6 (1).

---

¹³⁰ RG-2007-1625 og LA-2007-37537.

¹³¹ NOU 1996: 3 s. 142.

¹³² Andenæs (2006) s. 268-269, Aarbakke m.fl. (2000) s. 466 og Bråthen (2013) s. 161.

¹³³ Bråthen (2013) s. 161.

Styret plikter å opptre i henhold til selskapsinteressen. Det kan være vanskelig for styret å utføre denne oppgaven når økonomien er dårlig og generalforsamlingen ikke ønsker å etterkomme styrets forslag til tiltak. Dette tilsier at styret må kunne trekke seg. Det vil også være uheldig for selskapet og næringslivet at styret tvinges til å foreslå oppløsning av selskapet. Dette må være avgjørende.

Det tilfellet at generalforsamlingen ikke etterkommer styrets forslag til tiltak er følgelig en ”særlig grunn”, jf. § 6-7 (1).

Et tredjealternativ kan i følge underrettspraksis være å melde selskapet konkurs (oppbud).¹³⁴ For å melde oppbud kreves det at selskapet er insolvent. Det vil si at selskapet ikke er i stand til å innfri sine økonomiske forpliktelser etter hvert som de forfaller og at selskapet ikke har eiendeler til å dekke pådratt gjeld, jf. konkursloven § 61.

Hvis selskapets kapitaltap er så betydelig at styret plikter å melde oppbud etter straffeloven § 407, har styret en selvstendig rett og plikt til å gjøre dette uten å forelegge spørsmålet for generalforsamlingen.¹³⁵ Det fremgår av § 6-18 at konkursbehandling bare kan fremsettes av styret og at det er styret som representerer selskaper som konkursskyldner.

4.3.6 Oppløsning

Hvis styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak som nevnt i § 3-5 (1), eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal styret foreslå selskapet oppløst, jf. § 3-5 (2).

Bestemmelsen gjelder der styret har foreslått tiltak for generalforsamlingen uten å oppnå tilstrekkelig flertall, eller hvor generalforsamlingen vedtar tiltak som etterpå viser seg å ikke være gjennomførbare.¹³⁶ Et eksempel kan være at generalforsamlingen har vedtatt aksjekapitalforhøyelse, men at dette ikke lar seg gjennomføre på grunn av manglende aksjetegning, jf. § 10-8.

---

¹³⁴ RG-2007-1625 s. 5 og LA-2007-37537.

¹³⁵ Aarbakke m.fl., (2012) punkt 2.5 i kommentaren til § 3-5.

¹³⁶ Aarbakke m.fl. (2012) punkt 2.3 i kommentaren til § 3-5.

At styret skal ”foreslå” selskapet oppløst innebærer at generalforsamlingen må fatte vedtak om oppløsning. De alminnelige regler om vedtaksendringer gjelder, slik at vedtak om oppløsning må fattes med flertall som for vedtaksendringer, jf. § 16-1 (1), jf. § 5-18.¹³⁷ Beslutning om vedtaksendringer krever minst to tredeler så vel av de angitte stemmer som av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, jf. § 5-18 (1). Aksjeeiere som stemmer i mot et forslag om oppløsning gjør dette under risikoen for å pådra seg ansvar etter § 3-4, jf. §§ 17-1 og 19-1.¹³⁸

Hvis det ikke oppnås tilstrekkelig flertall for oppløsning, lever selskapet videre. Her må styremedlemmene være oppmerksom på at man fort kan havne i den situasjonen at man driver selskapet på kreditors regning. Ved videre drift løper styremedlemmene en risiko for å pådra seg erstatningsansvar, jf. § 17-1. Hvis generalforsamlingen ikke treffer vedtak om oppløsning kan det derfor være lurt å trekke seg fra styret. Det følger av drøftelsen i punkt 4.3.4.3 at dette må være en ”særlig grunn” etter § 6-7 (1).

Ved fortsatt drift kan det etter hvert inntre en plikt til å begjære oppbud, jf. straffeloven § 407. ”Perioden fra oppbudspliktens inntreden og frem til oppbud faktisk blir begjært omtales gjerne som *ansvarsperioden*, i det styremedlemmene i utgangspunktet er erstatningsansvarlige for tap som oppstår ved fortsatt drift etter at oppbudsplikten har inntrådt.”¹³⁹

5 Konsekvenser av å ikke oppfylle handleplikten

5.1 Erstatningsansvar

5.1.1 Innledning

Aksjeloven regulerer styremedlemmers erstatningsansvar. “Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at [...] styremedlem [...] erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende”, jf. § 17-1 (1). Aksjeloven har derimot ingen

---

¹³⁷ Woxholth (2014) s. 98.

¹³⁸ Aarbakke m.fl. (2012) punkt 2.4 i kommentaren til § 3-5.

¹³⁹ TMOSS-2012-62323.

bestemmelser om aksjeselskapets erstatningsansvar. Selskapets erstatningsansvar reguleres derfor av alminnelige erstatningsrettslige regler.¹⁴⁰

Bakgrunnen for at styremedlemmer kan pålegges erstatningsansvar er det faktum at styret handler på vegne av et selskap med begrenset ansvar og hvor selskapskapitalen ofte kan være liten i forhold til den virksomheten selskapet driver. Av hensyn til kreditor er det ikke ønskelig at styret kan henvide en kreditor som påføres tap ved styrets uaktsomhet, til å søke dekning hos et insolvent selskap.¹⁴¹

Ordlyden av ”styremedlem” tilsier at det er det enkelte styremedlem som kan bli erstatningsansvarlig. En slik forståelse følger også av rettspraksis.¹⁴² Dette kan være overraskende når handleplikten etter § 3-5 retter seg mot et samlet styre. At erstatningsansvaret er individuelt innebærer at det enkelte styremedlemmet alene må oppfylle vilkårene for erstatning, for å kunne ilegges ansvar. Videre blir styremedlemmet ikke ansvarlig for avgjørelser som er tatt før vedkommende fikk styreplass.¹⁴³

Det er ”[s]elskapet, aksjeeier eller andre” som kan reise erstatningssøksmål, jf. § 17-1 (1). Ordlyden av ”andre” er vid, og kan omfatte enhver som har lidt et tap som følge av styrets handling eller unnlattelse. ”Ordet ”andre” vil typisk kunne omfatte selskapets kreditorer, men er ikke begrenset til disse.”¹⁴⁴

Når skadelidte er påført et erstatningsmessig tap er utgangspunktet at saksøkte er ansvarlig for hele tapet. Hvis flere styremedlemmer er saksøkt og hvert enkelt oppfylder vilkårene for erstatning, hefter de solidarisk, jf. skadeserstatningsloven § 5-3. Den skadelidte står fritt til å velge hvem av de ansvarlige styremedlemmene som skal saksøkes, men den som har måtte betale erstatningen har rett til å søke regress hos de andre styremedlemmene som også har oppfylt vilkårene for erstatning. Hvis saksøker bare saksøker ett eller en del av styremedlemmene, kan de saksøkte styremedlemmene saksøke de øvrige styremedlemmene eller andre de mener er medansvarlige i samme sak, jf. tvisteloven § 15-2 (2).

---

¹⁴⁰ Aarbakke m.fl. (2012) punkt 2 i kommentaren til kap. 17.

¹⁴¹ Rt-1991-119, på s. 124.

¹⁴² Eksempelvis LB-2013-170795 og LA-2007-37537.

¹⁴³ Løvdal (2003) s. 531-532.

¹⁴⁴ Ot.prp.nr. 55 (2005-2006) s. 167.

Brudd på styrets handleplikt etter § 3-5 medfører ikke uten videre erstatningsplikt. For at erstatningsansvar skal være aktuelt må det påvises at egenkapitalen rent faktisk var uforsvarlig lav og at styremedlemmet har handlet ”forsettlig eller uaktsomt”, jf. § 17-1 (1)¹⁴⁵ Videre må det foreligge erstatningsmessig skade og adekvat årsakssammenheng mellom en konkret handling eller unnlattelse og den erstatningsmessige skaden.

I det følgende vil det gjøres rede for de tre kumulative vilkårene for erstatning.

5.1.2 Erstatningsmessig skade

For at styremedlemmer kan bli erstatningsansvarlige må det for det første foreligge en ”skade”, jf. § 17-1 (1). Ordlyden av ”skade” tilsier isolert sett at enhver skade kan kreves erstattet. Det er imidlertid ikke tilfellet. Avgjørende er om det foreligger et økonomisk tap.¹⁴⁶ Det er det økonomiske tapet skadelidte kan få dekket. Ved brudd på styrets handleplikt etter § 3-5 jf. § 3-4, innfris skadevilkåret dersom skadelidte lider et økonomisk tap ved at handleplikten ikke overholdes.

Hvis det er selskapet som er skadelidt kan tilfellet være at selskapet har gått glipp av inntekter eller er blitt pådratt omkostninger, jf. Rt-1979-254, men det kan også være at selskapet går glipp av gunstig finansiering, jf. Rt-1973-821, eller at det selv gir lån som ikke blir innfridd, jf. Rt-1930-533.¹⁴⁷

5.1.3 Ansvarsgrunnlag – culpaansvar

En forutsetning for erstatningsansvar er at styremedlemmet i sin egenskap som styremedlem har utført en ansvarsbetingende handling eller unnlattelse ”forsettlig eller uaktsomt”, jf. § 17-1 (1).

Culpaansvaret innebærer at styremedlemmet må ha brutt en aktsomhetsnorm (culpaansvarets objektive side) og at vedkommende kan lastes for normbruddet (culpaansvarets subjektive

---

¹⁴⁵ Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 68 og LB-2013-170795.

¹⁴⁶ Nygaard (2007) s. 67, Aarum (1994) s. 116-117 og Rt-1979-254 s. 306.

¹⁴⁷ Aarbakke m.fl., (2012) Punkt 1.10 i kommentaren til § 17-1.

side).¹⁴⁸ Aktsomhetsnormen vil være brutt der styremedlemmet har brutt en plikt ved handling eller unnløstelse. Det kan for eksempel være at styret unnløst å vurdere om selskapet har en forsvarlig egenkapital eller likviditet, jf. § 3-4, det foreligger brudd på styrets handleplikt, jf. § 3-5 eller hvis styret åpenbart har utøvet sitt skjønn feil.

Hvorvidt et styremedlem kan lastes for normbruddet må avgjøres ut fra de forventninger som kan stilles til et normalt og samvittighetsfullt styremedlem i en tilsvarende situasjon.

Sammenligningsgrunnlaget er med andre ord ikke det perfekte eller ideelle styremedlem.¹⁴⁹

Spørsmålet om det enkelte styremedlemmet har handlet uaktsomt må vurderes ut i fra den situasjonen som vedkommende var i. Det vil si at tilknytning og tilgjengelig informasjon kan være avgjørende. Styreleder kan for eksempel være i en mer informert situasjon enn de øvrige styremedlemmene.

I forbindelse med beslutninger vil ansvar kunne knytte seg til det standpunkt styremedlemmet stemte for, men ansvar kan også knyttes til at styremedlemmet ikke gjorde nok for å hindre skade fra andre styremedlemmer.¹⁵⁰

Styremedlemmer har et visst forretningsmessig skjønn dersom de baserer standpunktet sitt på en grundig saksbehandling. I Rt-1991-119 uttaler høyesterett at en ”skjønnsmessig feilvurdering kan etter gjeldende teori og rettspraksis ikke utløse erstatningsansvar” og viser til Bernhard Gomard som skriver at “[e]n virksomheds ledelse er imidlertid berettiget til at kæmpe for at bevare selskabet og for at undgå betalingsstandsning og konkurs, sålænge der er en rimelig chance for, at dette kan lykkes, og ledelser i denne situation er blevet frifundet, også i tilfælde hvor håbet om at selskabet kunne ride stormen af, måtte betegnes som spinkelt, men dog ikke helt urealistisk.”¹⁵¹ Dette er i tråd med forarbeidene, der det fremgår at styret må få et visst spillerom og at ”ansvar bare fastsettes i noe grovere tilfeller.”¹⁵²

---

¹⁴⁸ Bråthen (2013) s. 188.

¹⁴⁹ Aarbakke m.fl., (2012) Punkt 1.11 til § 17-1.

¹⁵⁰ Rt-1979-46.

¹⁵¹ s. 127

¹⁵² Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 51.

5.1.4 Årsakssammenheng

Til slutt må det foreligge adekvat årsakssammenheng mellom skaden og den ansvarsberettigede handling eller unnlatelse. For at et styremedlem skal kunne holdes erstatningsansvarlig må skadelidtes tap skyldes hans uaktsomme forhold.¹⁵³

Høyesterett har sluttet seg betingelseslæren når de skal avgjøre om det foreligger årsakssammenheng. Betingelseslæren går enkelt forklart ut på at ”A er årsak til B dersom A er en nødvendig forutsetning (vilkår) for B's inntreden”.¹⁵⁴ Vilkårene læren oppstiller er imidlertid ikke tilstrekkelige for å kunne ilegge erstatningsansvar.¹⁵⁵

I P - pilledom 2 formuleres kravet til årsakssammenheng slik: ”Årsakskravet mellom en handling eller unnlatelse og en skade er vanligvis oppfylt dersom skaden ikke ville ha skjedd om handlingen eller unnlatelsen tenkes borte. Handlingen eller unnlatelsen er da en nødvendig betingelse for at skaden inntre”.¹⁵⁶ Det følger av uttrykket ”nødvendig” at årsaken må være ”så vidt vesentlig i årsaksbildet at det er naturlig å knytte ansvar til den”.¹⁵⁷ Denne formuleringen er fulgt opp i senere dommer.¹⁵⁸

I tillegg til vilkårene som er oppstilt i P-pilledom 2 kreves det at skaden må være en påregnelig følge av den ansvarsbetingende handling eller unnlatelse.¹⁵⁹

Avgjørende blir følgelig om styrets ansvarsbetingende handling eller unnlatelse var en nødvendig og vesentlig del av hendelsesbildet.

Det er skadelidte som har bevisbyrden for at det foreligger årsakssammenheng, men dersom skadevolders handling er klart klanderverdig kan bevisbyrden snus.¹⁶⁰ Beviskravet er sannsynlighetsovervekt.¹⁶¹

---

¹⁵³ Aarum (1994) s. 72.

¹⁵⁴ Aarum (1994) s. 73.

¹⁵⁵ Aarum (1994) s. 73.

¹⁵⁶ Rt-1992-64 P- pilledom 2, på s. 69.

¹⁵⁷ Rt-1992-64 P- pilledom 2, på s. 70.

¹⁵⁸ Nygaard (2007) s. 323.

¹⁵⁹ Aarum (1994) s. 74.

¹⁶⁰ Aarum (1994) s. 72.

¹⁶¹ Rt-1992-64 P-pilledom 2, s. 70.

Kravet til årsakssammenheng kan medføre at noen skadelidte får erstatning for økonomisk tap, mens andre ikke får. Det kan være tilfellet hvis to ulike banker har gitt selskapet lån på forskjellig tidspunkt. Den ene ga lån mens selskapet var solvent og styret ikke hadde opplysningsplikt, mens den andre ga lån basert på uriktig informasjon etter at styrets opplysningsplikt var inntruffet. I sistnevnte tilfelle vil den uriktige informasjonen være en ”handling” og en ”nødvendig betingelse” for at banken ga lånet og skaden inntraff.

5.2 Straffeansvar

Styremedlemmer som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av aksjeloven, eller som utøver grov uforstand i utførelsen av sitt verv, kan straffes med bøter eller under skjerpene forhold med fengsel i inntil ett år, jf. §§ 19-1 og 19-2.

Straffeansvaret for unnlattelse av å oppfylle handlepliktene må skilles fra straffeansvaret etter straffeloven § 407 for unnlattelse av å begjære gjeldsforhandling eller konkurs.¹⁶² Bakgrunnen for dette er at straffeloven § 407 forutsetter at selskapet er insolvent og at unnlattelsen av å begjære gjeldsforhandling eller konkurs svekker selskapskreditorene ytterligere. Det er ikke et vilkår etter § 3-5.

Selv om risikoen for straffeansvar ligger der, er det grunn til å tro at ansvar bare skal føre frem i noen grovere tilfeller, slik som ved erstatningsansvaret.¹⁶³

5.3 Hvordan unngå ansvar?

Det fremgår av fremstillingen overfor at det skal en del til før styremedlemmer blir ilagt ansvar. Styremedlemmer kommer langt ved å bruke sunn fornuft og følge god forretningsskikk.

---

¹⁶² Andenæs (2006) s. 424.

¹⁶³ Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 51.

For å være på den sikre siden er det enkelte grep styremedlemmet kan foreta seg. Styremedlemmene må være klar over at de har et selvstendig ansvar, slik at det ikke kan overlates ansvaret til andre eller slå seg til ro med at andre sikkert kommer til å ordne opp.

Videre må styremedlemmene være klar over hvilke plikter aksjeloven pålegger styret, herunder aksjeloven §§ 3-4 og 3-5. Hva som ligger i kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet etter § 3-4 og styrets handleplikt etter § 3-5, skal være klarlagt gjennom denne fremstillingen. Det kan være lurt å sette av tid til å vurdere selskapets egenkapital og likviditet gjennom året. Dersom det inntreffer forhold som kan tenkes å påvirke egenkapitalen og likviditeten må man ta en vurdering av situasjonen i styret. All styrebehandling bør dokumenteres grundig i styreprotokollen. Hvis det fremgår av styreprotokollen at styret har foretatt en forsvarlig vurdering av situasjonen skal det mye til før styret blir ilagt ansvar.

Styremedlemmer har anledning til å tegne styreforsikring for å beskytte seg mot ansvar. En mulighet er å stille krav om styreansvarsforsikring som betingelse for å påta seg styreansvar. Forsikringen bør være tilpasset den risiko virksomheten er disponert for. En styreforsikring vil imidlertid ikke beskytte styremedlemmene mot straffeansvar.

6.0 Avsluttende bemerkninger

Aksjeloven §§ 3-4 og 3-5 må etter mitt skjønn anses som hensiktsmessige bestemmelser. Bestemmelsene beskytter kreditor ved å gi styret en påminnelse om at selskapet skal ha en positiv egenkapital og likviditet, og oppstiller en handleplikt for styret i to kvalifiserte kapitaltapsituasjoner. Videre har kreditor som lider tap ved at styret overtrer bestemmelsene i aksjeloven mulighet til å reise erstatningssøksmål mot styremedlemmene, jf. § 17-1 (1).

Skjønnsmessige bestemmelser kan være frustrerende for de som må forholde seg til dem, men hensikten er god. Det vil være krevende, og nok heller ikke ønskelig, å utforme mer presise lovbestemmelser på dette området. Ved å ha skjønnsmessige bestemmelser legges forholdene til rette for et fleksibelt næringsliv. Fra et bedrifts – og samfunnsperspektiv er det ønskelig at næringslivet satser og tar risikoer. Det skal også være mulig etter §§ 3-4 og 3-5. Styret kompenseres ved å få et visst spillerom for sine vurderinger, og ansvar skal etter lovgivers ønske bare være aktuelt i særlige tilfeller.

Jeg har imidlertid forståelse for de som finner rollen som styremedlem for risikofylt. Det er ingen tvil om at bestemmelsene er vage og at de pålegger styremedlemmene et stort ansvar. De negative sidene kan forsterkes ytterligere av en risikofylt bransje, som eksempelvis oljeservicebransjen. I denne fremstillingen er det vist til fem nyere dommer fra lagmannsretten og tingretten som omhandlet erstatningssøksmål mot styremedlemmer. I alle disse dommene ble styret idømt erstatningsansvar. Det kan virke skremmende. Det forelå imidlertid en rekke omstendigheter i de konkrete sakene som medførte at styret ikke hadde overholdt sin handleplikt. Det blir spennende å se om Høyesterett vil bidra til ytterligere avklaringer vedrørende innholdet i bestemmelsene.

7 Kilder

7.1 Lover

Lov 17. juni 2005 nr. 90 Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

Lov 20. mai 2005 nr. 28 Lov om straff (straffeloven)

Lov 15. januar 1999 nr. 2 Lov om revisjon og revisorer (revisorloven)

Lov 17. juli 1998 nr. 56 Lov om årsregnskap mv. (regnskapsloven)

Lov 13. juni 1997 nr. 44 Lov om aksjeselskaper (aksjeloven)

Lov 08. juni 1984 nr. 58 Lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven)

Lov 13. juni 1969 nr. 26 Lov om skadeserstatning (skadeserstatningsloven)

7.2 Forarbeider

NOU 1992: 29 Lov om aksjeselskaper

Ot.prp.nr. 36 (1993-1994) Om lov om aksjeselskaper

Innst. O.nr. 45 (1994-1995) Innstilling frå justiskomiteen om lov om aksjeselskap

NOU 1996: 3 Ny aksjelovgivning

Ot.prp. nr.23 (1996-1997) Om lov om aksjeselskaper og lov om allmennaksjeselskaper

Innst. O. nr.80 (1996-1997) Ny allmenn- og aksjelov

Innst. O nr. 12 (2006-2007) Endringer i aksjelovgivning o.a.

Ot.prp.nr. 55 (2005-2006) Om lov om endringer i aksjelovgivningen mv.

Prop. 111 L (2012–2013) Endringer i aksjelovgivningen mv. (forenklinger)

7.3 Rettspraksis

Høyesterett

Lagmannsretten

Tingretten

Rt-2011-181	LB-2014-134597	TMOSS-2012-62323
Rt-2010-3	LB-2013-170795	
Rt-2006-765	RG-2007-1625	
Rt-2003-696	LA-2007-37537	
Rt-1996-742		
Rt-1993-1399		
Rt-1992-64		
Rt-1991-119		
Rt-1979-46		
Rt-1979-254		
Rt-1973-821		
Rt-1930-553		

7.4 EU – direktiv

Rdir. 2012/30/EU

7.5 Litteratur

7.5.1 Bøker

Andenæs (2006)	Andenæs, Mads Henry, Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, 3. Utgave (2006)
Andenæs (2009)	Andenæs, Mads Henry, Rettskildelære, 2. Utgave (2009)
Bråthen (2013)	Bråthen, Tore, Selskapsrett, 4. utgave (2013)
Bråthen (2009)	Bråthen, Styremedlem og aksjonær, 2. Utgave (2009)

Monsen (2012)	Monsen, Erik, Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk, 1. Utgave (2012).
Pedersen m.fl. (2014)	Pedersen m.fl., Årsregnskapet i teori og praksis, 16. Utgave (2014).
Werlauff (1992)	Werlauff, Erik. Rekonstruksjon, (1992)
Woxholth (2014)	Woxholth, Geir. Selskapsrett, 5. Utgave (2014)
Aarbakke m.fl. (2000)	Aarbakke, Magnus m.fl., Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer, (2000).
Aarum (1994)	Aarum, Kristin Normann, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper, (1994).

7.5.2 Artikler

Bråthen (2001, nr. 5)	Bråthen, Tore, ”Forsvarlig egenkapital”, <i>Magma</i> , 2001, nr. 5 s. 10-14.
Bråthen (2001, nr. 6)	Bråten, Tore, ”Styrets handleplikt ved tap av egenkapital”, <i>Magma</i> , 2001, nr. 6 s. 9-12.
Løvdal (2003)	Løvdal, Elin Mack, ”Aksjeloven og allmennaksjeloven §§ 3-4 og 3-5”, <i>Tidsskrift for forretningsjus</i> , 2003, nr. 4 s. 472-568. Tilgjengelig på lovdata.
Perland (1999)	Perland, Olav Fr., «Styreansvar etter de nye aksjelovene – har ansvaret blitt skjerpet?», <i>Tidsskrift for forretningsjus</i> , 1999, nr.2 s. 125-159 på s. 138. Tilgjengelig på lovdata.
Truyen (2004)	Truyen, Filip, Myndighetsmisbruk i aksje – og allmennaksjeselskaper, <i>Jussens Venner</i> , 2004, 05-06 s. 305-328. Tilgjengelig på Idunn.

Sundby (2005)

Sundby, Anne Cathrine, Det nye selskapsrettslige landskap, *Lov og rett*, 2005 s. 387-422. Tilgjengelig på Lovdata.

Aarbakke m.fl. (2012)

Aarbakke, Magnus m.fl., Aksjeloven og allmennaksjelove med kommentarer, (Oslo 2012). Sitert fra Kommentarutgaver.no (sist sjekket 27. Mai 2016).

7.5.3 Utredninger

Knudsen m.fl. (2009)

Knudsen, Gudmund m.fl., Forenkling av aksjeloven, (2009),

http://www.konkursradet.no/konkursradet.no/element_db/63/632_Forenkling_av_aksjeloven_Gudmund_Knudsen1.pdf (sist sjekket 28. mai 2016).

7.6 Annet

E24

<http://e24.no/boers-og-finans/oljebremesen/sjekk-riggens-dramatiske-prisfall/23667960>

(sist sjekket 28. Mai 2016)

Ernst og Young (2015)

[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_The_Norwegian_oilfield_services_analysis_2015/\\$FILE/EY-Oljeserviceanalysen-2016-web.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_The_Norwegian_oilfield_services_analysis_2015/$FILE/EY-Oljeserviceanalysen-2016-web.pdf)

(sist sjekket 28. Mai 2016).

Økokrim (2008-2009)

[http://www.okokrim.no/www/okokrim/resource.nsf/files/www93schj-trendrapport_2008-2009/\\$FILE/trendrapport_2008-2009.pdf](http://www.okokrim.no/www/okokrim/resource.nsf/files/www93schj-trendrapport_2008-2009/$FILE/trendrapport_2008-2009.pdf) s. 36 (sist sjekket 28.Mai 2016).

Wikipedia

<https://no.wikipedia.org/wiki/Oljeteknologiindustrien> (sist sjekket 28. Mai 2016).

PS: Linkene som går over to linjer vil i enkelte utgaver av PDF-programmer ikke åpnes korrekt. Det skyldes at PDF lager et mellomrom der linken skifter linjer. I disse tilfellene vil linkene fungere om du kopierer linken og fjerner de lite synlige mellomrommene. Alle linkene fungerer som de skal i word – dokument.